

Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2017 VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Prognos för arbetsmarknaden 2018

Text: Sara Andersson, 010-487 68 54 och
Sandra Offesson, 010-486 39 78
Arbetsförmedlingen, Analysavdelningen

Eftertryck tillåtet med angivande av källa
Arbetsförmedlingen 2017-12-13

Innehåll

Sammanfattning	4
Konjunkturläget i Västra Götalands län	6
Synkroniserad tillväxt i världsekonomin och högkonjunktur i Sverige	6
Starkaste konjunkturen återfinns i Västsverige	6
Fördjupningsruta: Hamnkonflikten i Göteborg	7
Prognos över sysselsättning och arbetslöshet	10
Fördjupningsruta: Uppföljning av inskrivna arbetslösa efter ett år	13
Näringsgrenar	16
Näringsstruktur	16
Industri	17
Byggverksamhet	19
Privata tjänster	21
Offentliga tjänster	24
Jord- och skogsbruk	27
Befolkning och arbetskraft	29
Befolkningsutveckling i Västra Götalands län	29
Arbetskraften	30
Fördjupningsruta: Utrikes födda kvinnor – Framtidens arbetskraftsreserv	32
Inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen	33
Arbetslöshetens utveckling	33
Arbetslöshetens sammansättning	34
Fördjupningsruta: Långtidsarbetslöshet	38
Matchningsläget på arbetsmarknaden	43
Utmaningar på länets arbetsmarknad	47
Effektiv matchning viktigare än någonsin	47
Hålla tillbaka långtidsarbetslösheten	47
Utrikes föddas etablering	49
Fördjupningsruta: Utrikes föddas etablering	50
Bilagor	51
Bilaga 1. Metod och urval	51
Bilaga 2. Definitioner	53
Bilaga 3. Arbetslöshetens sammansättning	54

Sammanfattning

Västsvensk ekonomi på högvarv

Västsvensk ekonomi går på högvarv och speciellt bra går det för exportindustrin då världsekonomin är god. Drivet i ekonomin som tidigare hade sitt ursprung i goda statsfinanser och köpstarka svenska hushåll har övertagits av betydligt ljusare utsikter i världsekonomin. I höstens prognosundersökning är det tydligt att det privata näringslivet i Västra Götaland är positivt gällande efterfrågeutvecklingen framöver, och en stor andel av företagen planerar att utöka antalet anställda det kommande året.

Behov av fler bostäder, industrilokaler och utbyggd infrastruktur gör att utsikterna är goda många år framöver inom byggindustrin. De stora anläggningsprojekten i Göteborgsregionen är till stor del skattefinansierade och därför mindre känsliga för svängningar i ekonomin, vilket säkerställer en hög efterfrågan många år framöver oavsett konjunktur. Även den demografiska utvecklingen skapar behov av ökad sysselsättning långt in i framtiden.

Rekordstor sysselsättningsökning under 2017 och 2018

Arbetsförmedlingen bedömer att antalet sysselsatta i Västra Götalands län kommer fortsätta att öka starkt. Prognosen är att sysselsättningen i länet kommer att öka med 23 000 personer 2017 och 17 000 personer 2018. Det motsvarar en sysselsättningsökning på 2,9 respektive 2,1 procent. Vårens sysselsättningsprognos är därmed kraftigt reviderad uppåt. Anledningen är en mer positiv syn på utvecklingen till följd av förbättrade utsikter i världsekonomin, en förstärkt exportefterfrågan och ökade förväntningar bland näringslivets företag. Bristen på arbetskraft bedöms hämma utvecklingen under 2018.

I ett riksperspektiv har länet en stark arbetsmarknad, vilket till stor del beror på att Göteborgsregionen har en mycket stark jobbtillväxt. Länets bygg- och anläggningsföretag går på högvarv vilket bidrar till ökad sysselsättning inom branschen, men skapar även nya arbetstillfällen i andra delar av näringslivet. En stor del av de nya jobben kommer fortsättningsvis att skapas inom privat tjänstesektor, men även inom offentlig sektor och då främst den kommunala.

Bland de privata arbetsgivarna är det framför allt företag inom it, byggverksamhet och transport, följt av industrin som tror på den fortsatt starkaste sysselsättningsökningen. Den västsvenska industrin är starkt bidragande till att många jobb även skapas i andra branscher.

Samtidigt som det är ett högt inflöde till arbetskraften så förväntas antalet inskrivna arbetslösa att minska, vilket är en unik situation. Arbetsförmedlingen bedömer att utvecklingen fortsätter i samma riktning. Prognosen är att antalet inskrivna arbetslösa hos Arbetsförmedlingen kommer att minska med drygt 1 700 personer fram till sista kvartalet 2017 och 800 personer motsvarande period 2018. Arbetslöshetsnivån beräknas till 6,1 procent sista kvartalet 2017 och till 6,0 procent sista kvartalet 2018.

Arbetslöshetens sammansättning i Västra Götalands län

Arbetslösheten har haft en positiv utveckling i Västra Götalands län under 2017 och antalet arbetslösa har minskat till skillnad från riket i stort och övriga storstadsregioner där antalet inskrivna arbetslösa ökat. Detta till följd av den stora efterfrågan på arbetskraft i länet, framför allt från industri. Antalet arbetslösa personer som står nära arbetsmarknaden är nere i historiskt låga nivåer. Samtidigt som antalet arbetslösa nära arbetsmarknaden minskat stadigt har nivån på antalet inskrivna arbetslösa med utsatt ställning på arbetsmarknaden ökat sedan 2014. Dock har ökningstakten bromsat in under hösten 2017 på grund av betydligt lägre flyktingmottagande. Under 2018 väntas antalet arbetslösa personer med utsatt ställning att minska i länet.

Främst är det arbetslösa med högst förgymnasial utbildning och utrikes födda som utgör en stor andel av de inskrivna arbetslösa i länet. Den största andelen från den stora flyktingvågen hösten 2015 kom till Arbetsförmedlingen under hösten 2016. Det stora inflödet av nyanlända har dock avtagit och också ändrat karaktär. Nu är majoriteten av dem som kommer kvotflyktingar och anhöriga till dem som fått uppehållstillstånd.

Fortsatt stora utmaningar på länets arbetsmarknad

Det absolut tydligaste draget i höstens prognosrapport är den tilltagande bristen på kompetens i ett läge av stor efterfrågan på kvalificerad arbetskraft. Arbetslösheten är nere på historiskt låga nivåer för grupper med stark ställning på arbetsmarknaden, medan en allt större del av de lediga resurserna på arbetsmarknaden utgörs av grupper med svag ställning. Sysselsättningen ökar kraftigt för personer med minst gymnasial utbildning och arbetslösheten ökar för dem som har högst förgymnasial utbildning. Matchningsuppdraget kommer under kommande år att ställas på sin spets. Effektiviteten i matchningen får en avgörande roll för utvecklingen på arbetsmarknaden, men även samhället i stort. Arbetskraftsinvandringen, som är på en av de lägsta nivåerna i Europa bör öka, samtidigt som korta utbildningar på yrkeshögskolor och inom arbetsmarknadspolitiken behöver öka i volym.

Aldrig tidigare har så många arbetsgivare upplevt så påtaglig brist inom så många stora yrkesgrupper. Samtidigt har de som är inskrivna på Arbetsförmedlingen aldrig haft så omfattande behov av stöd. Detta ställer stora krav på arbetsmarknadspolitiken och det finns stora risker för en ökad långtidsarbetslöshet och en bristfällig integration av utrikes födda om arbetsmarknadspolitiken, men även andra politikområden som utbildning, misslyckas. För att lyckas bör utbildningsväsendets och andra inblandade aktörers i större utsträckning dimensionera utbildningarna efter arbetsmarknadens behov. Samtidigt måste de arbetsmarknadspolitiska redskapen förenklas och vässas, för att underlätta för alla arbetsgivare att ta ansvar och bidra till etablering av nyanlända och andra grupper med svag ställning på arbetsmarknaden. I tider av stor strukturomvandling och digitalisering bör även arbetsgivarna på ett mer aktivt sätt bidra till att fortbilda personal.

Konjunkturläget i Västra Götalands län

Synkroniserad tillväxt i världsekonomin och högkonjunktur i Sverige

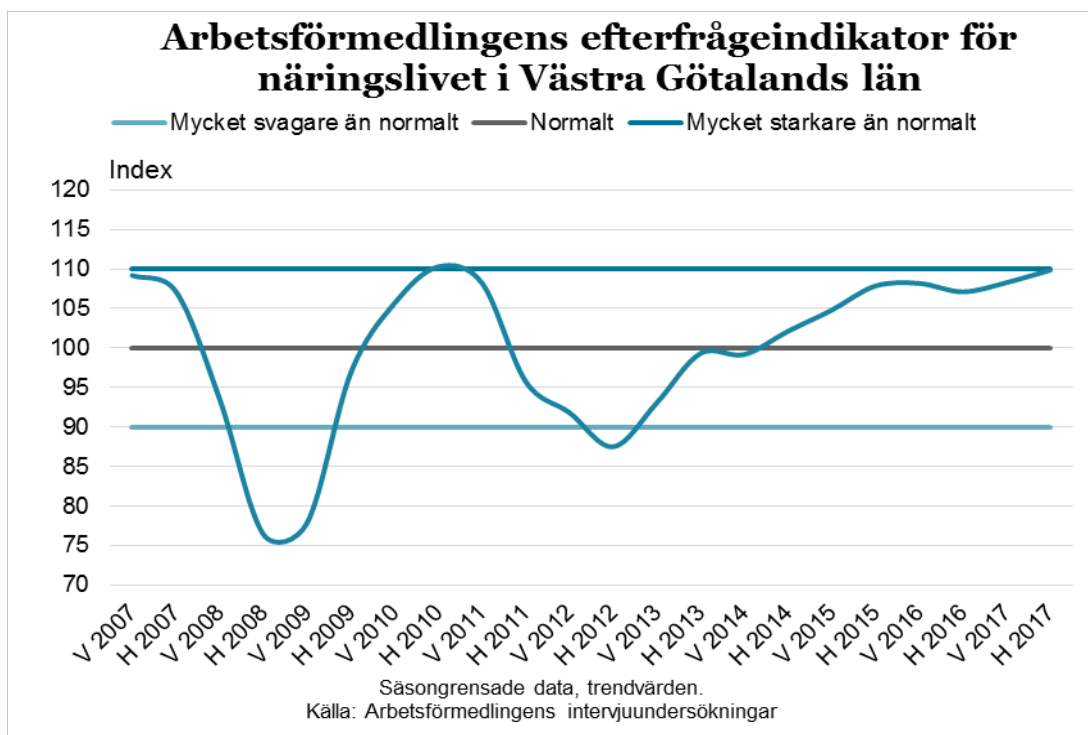
Under de senaste kvartalen har den globala ekonomin fortsatt att förbättras. Den ekonomiska aktiviteten ökar i flera tillväxtekonomier. För första gången på tio år väntas i år samtliga OECD-länder visa positiv tillväxt. Under 2017 har flertalet internationella framåtblickande indikatorer fortsatt att visa styrka vilket pekar på en bred positiv utveckling av den ekonomiska aktiviteten i världen också under 2018 och 2019.

Under 2017 har högkonjunkturen i den svenska ekonomin fortsatt att förstärkas. Aktiviteten i ekonomin är hög och tillväxten har nu varit god under lång tid. Arbetsförmedlingens intervjuundersökning visar på en tydlig optimism hos de privata arbetsgivarna. Såväl arbetsgivare inom de branscher som är mer beroende av den inhemska efterfrågan som inom de delar som påverkas mer av efterfrågan från utlandet förväntar sig en fortsatt god efterfrågan på varor och tjänster. Arbetsgivarna har ambitiösa anställningsplaner de kommande två åren. Till detta kan läggas att hushållen är mer positiva i sin syn på utvecklingen. Förutsättningarna för en fortsatt god utveckling av såväl tillväxten i ekonomin som av sysselsättningen är således goda. Detta innebär även att högkonjunkturen i den svenska ekonomin fortsätter att mogna under prognosperioden.

Starkaste konjunkturen återfinns i Västsverige

Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator visar att de västsvenska företagen är oerhört positiva när det gäller utvecklingen av efterfrågan på deras varor och tjänster det kommande halvåret, vilket visas i diagrammet nedan. Efterfrågeindikatorn har sedan hösten 2015 legat på en relativt stabil nivå, men nivån har inte varit lika hög som den är i höstens mätning sedan 2010. Det här visar på en stark regional tillväxt. Omkring hälften (52 procent) av företagen i näringslivet uppger i höstens undersökning att efterfrågan på deras varor och tjänster har ökat det senaste halvåret. En lika stor andel företag har också uppgett samma förväntan det kommande halvåret, vilket är en ökning jämfört med prognosundersökningen i fjol. Cirka 55 procent av företagen gör bedömningen att efterfrågan kommer öka ytterligare halvåret efter.

Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator bygger på ett index där ett slumpmässigt urval av företag i det privata näringslivet i länet har svarat på frågor kring bedömningen av utvecklingen av efterfrågan på deras varor och tjänster det kommande halvåret. Det normaliserade värdet för indexet är värdet 100, vilket tyder på en normal tillväxt i den regionala ekonomin. Nivåer på över 110 tyder på en regional tillväxt mycket över det normala, och nivåer under 90 tyder på en tillväxt mycket under det regionala genomsnittet.

Konjunktoren i Sverige som helhet är stark, men Västsverige är den region som utmärkt sig extra mycket. Tillväxten är tillbaka på samma nivå som toppen före finanskrisen 2008 och sysselsättningen är rekordhög. En stark västsvensk konjunktur bekräftas av Västsvenska Handelskammarens företagspanel som är mycket optimistiska trots en ökad kompetensbrist på arbetsmarknaden och en olöst hamnkonflikt i Göteborg. Västra Götalandsregionens konjunkturbarometer för hösten verifierar också bilden av en högkonjunktur i länet.

Fördjupningsruta

Hamnkonflikten i Göteborg

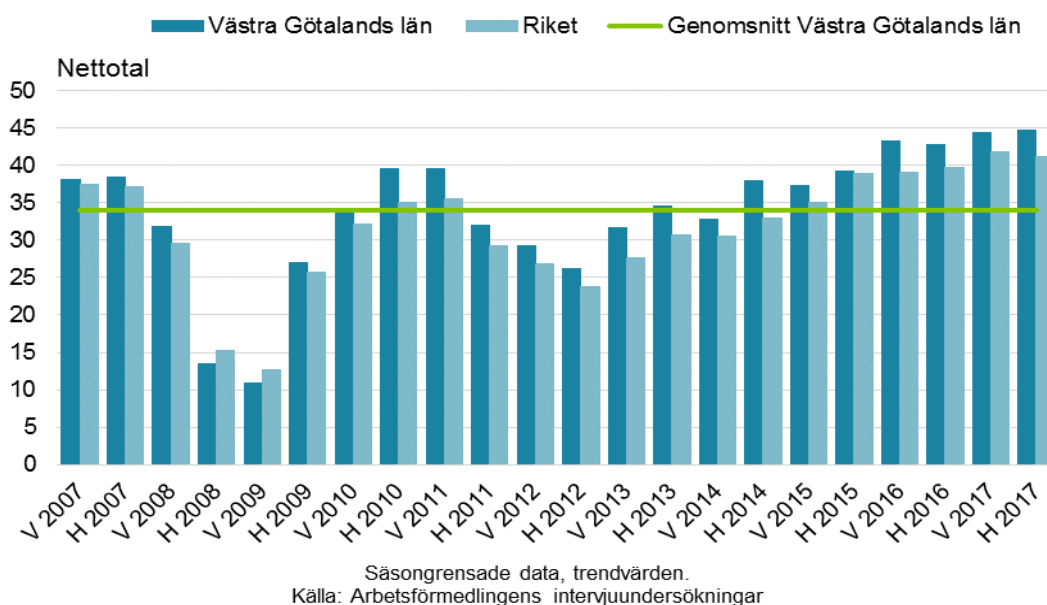
Sedan april 2016 pågår en facklig konflikt i Göteborgs hamn, vilket får konsekvenser för västsvensk export. Samtidigt som konjunkturläget är väldigt bra i Västsverige minskar volymerna i Göteborgs hamn. Enligt Västsvenska Handelskammaren upplevde 66 procent av de västsvenska exportföretagen i september att konflikten påverkar deras verksamhet negativt och 34 procent uppgav att hamnkonflikten drabbar deras export mycket negativt. I Arbetsförmedlingens prognosundersökning uppger västsvenska företag att hamnkonflikten medför att transportleder behöver läggas om, vilket skapat fördröjningar och bidrar till merarbete för företagen. Företag uppger att det tagit upp till tre gånger så lång tid för speditörer att hantera ärenden till följd av hamnkonflikten.

En annan konsekvens av hamnkonflikten i Göteborg är att båttrafik lagts om till andra hamnar i Sverige. All trafik har dock inte kunnat omdirigeras i riket då Göteborgs hamn är den enda i Sverige som har kapaciteten att ta emot last från tyngre trafik som kräver ett visst djup i hamnen. De stora tunga båtarna har därför fått styra om till hamnen i Rotterdam, där en omlastning har skett till mindre lastfartyg med möjlighet att transportera gods till andra hamnar.

Fler arbetsgivare planerar att anställa

Optimismen i efterfrågeindikatorn bekräftas genom att andelen företag som planerar att utöka sin personal i Västra Götalands län har ökat. Diagrammet nedan visar andelen företag, som enligt Arbetsförmedlingens prognosundersökning avser att utöka antalet anställda under det kommande halvåret uttryckt i netttotal¹. Sedan hösten 2014 har andelen företag som planerar att utöka sin personalstyrka legat över genomsnittet i länet, och senaste mätningen är den starkaste på 10 år. Anställningsplanerna för det privata näringslivet i länet är expansiva och arbetsgivarna planerar att fortsätta att rekrytera personal. Andelen privata arbetsgivare som planerar att utöka personalstyrkan i länet är större än andelen i riket. Anledningen är att när det går bra för västsvensk industri så gynnar det länet som helhet genom spridningseffekter. Under 2018 kan vi förvänta oss en stark ökning av antalet sysselsatta i hela länet.

Privata arbetsgivare som planerar att utöka sin personalstyrka på ett års sikt i Västra Götalands län

¹ Netttotal visar skillnaden mellan andelen företag som bedömer att de skall öka antalet anställda och andelen som tror på minskat antal anställda. Arbetsgivarna har också möjlighet att uppge oförändrad sysselsättning. Siffran kan alltså variera mellan +100 och -100.

Varsel och lediga platser

En annan indikator på hur efterfrågan på arbetskraft utvecklas är arbetsgivarnas varsel om uppsägningar. Antalet personer som varslas om uppsägning samvarierar i stor grad med konjunkturläget, men det sker också en kontinuerlig omställning av verksamheter i samtliga branscher oberoende av konjunkturläget. Krav på ökad lönsamhet och effektivitet är ofta drivkraften och enkla arbetsuppgifter ersätts i många fall av mer kvalificerade uppgifter. Det senaste året ligger antalet varsel i Västra Götalands län i snitt på 460 personer per månad, vilket kan jämföras med månadssnittet de senaste 10 åren som ligger på 930 varsel. Antalet varsel på årsbasis det senaste året är 5 600 stycken, vilket kan jämföras med ett årsmedel de senaste 10 åren på 11 100.

Antalet lediga platser ²som anmäls till Arbetsförmedlingarna i länet ger också en fingervisning om vart konjunkturen är på väg. En ökning av antalet lediga platser tyder på ökad efterfrågan på arbetskraft. I Västra Götalands län har antalet nyanmällda platser varit i snitt 19 700 platser per månad det senaste året, vilket kan jämföras med ett historiskt medelvärde per månad på 12 300 platser. Totalt uppgår antalet nyanmällda platser till närmare 260 000 stycken det senaste året. Flest antal lediga platser har uppkommit i privata tjänster, främst inom näringsgrenarna finansiell verksamhet och företagstjänster samt handel. Många lediga platser har också utlysts inom vård, omsorg och utbildning där den största efterfrågan skett inom vård och omsorg. Resultatet går i linje med SCB:s vakansstatistik som uppvisar en trend på att antalet lediga jobb ökat sedan 2009 efter finanskrisen.

² Syftet med platsannonseringen är primärt att underlätta matchningen på arbetsmarknaden och inte för statistikproduktion. Det finns därför anledning att vara försiktig med att oreflekterat använda platsstatistiken som en mätare av efterfrågeutbud på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingens andel av de lediga platserna varierar över tid och konjunktur. Annonseringsreglerna är generösa och annonseringskulturen dynamisk.

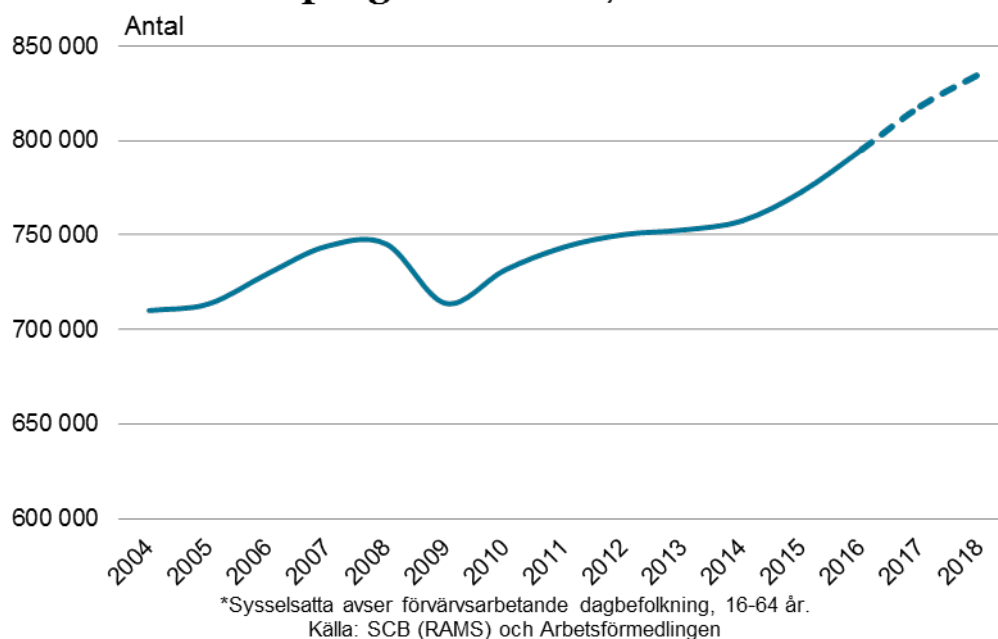
Prognos över sysselsättning och arbetslöshet

Antalet sysselsatta fortsätter att öka

Sysselsättningsutvecklingen beror på utbudet av arbetskraft och på näringslivets syn på efterfrågan. Efterfrågan i sin tur är beroende av konjunkturen i ekonomin. Även andra faktorer påverkar sysselsättningsutvecklingen såsom kapacitetsutnyttjande, teknologisk utveckling och eventuell brist på arbetskraft. Sedan återhämtningen från finanskrisen 2008 har antalet sysselsatta i länet ökat och når nu rekordnivåer. Detta beror dels på en stark västsvensk ekonomi, men också på en växande befolkning i länet som efterfrågar fler varor och tjänster och som ställer högre krav på välfärdssektorn. En viktig faktor för att sysselsättningen har kunnat öka i denna omfattning är förstärkningen av arbetskraft genom migranter.

Sedan den västsvenska ekonomin återhämtade sig år 2010 har sysselsättningen i länet i genomsnitt ökat med 1,3 procent per år fram till 2015. De näringsgrenar där sysselsättningsutvecklingen ökat mest under samma tidsperiod är företagstjänster (3,8 procent), hotell- och restaurangverksamhet (3,4 procent), offentlig förvaltning (2,3 procent) och byggverksamhet (2,2 procent). Totalt har sysselsättningstillväxten under perioden varit 5,6 procent i länet.

Sysselsatta* 16-64 år i Västra Götalands län prognos för 2017 - 2018

Antalet sysselsatta i länet i november 2016 var omkring 795 000 personer mellan 16 och 64 år. Av höstens intervjuundersökning och det rådande läget i västsvensk ekonomi görs bedömningen att sysselsättningsutvecklingen kommer att fortsätta öka under prognosperioden, vilket framkommer av grafen ovan. Totalt beräknas antalet sysselsatta i länet att öka med 40 000

personer under 2017-2018. Ökningen 2017 beräknas till 23 000 stycken nya arbetstillfällen, vilket är den största ökningen sedan finanskrisen. Under 2018 förväntas ökningen att avta till 17 000 stycken nya arbetstillfällen i Västra Götalands län. Det motsvarar en ökning av sysselsättningen med 2,9 procent år 2017 respektive 2,1 procent år 2018. Orsaken till att sysselsättningsökningen väntas avta under 2018 är en följd av påtaglig arbetskraftsbrist och minskad invandring till följd av skärpta migrationsregler. Migrationen har fungerat som motvikt så att den demografiska effekten av pensionsavgångar inte blir lika stark. Påfyllnaden av unga som tillträder arbetskraften är långt ifrån det antalet personer som pensioneras de kommande åren, vilket gör att arbetskraften och sysselsättningen inte ökar mer trots starkt konjunkturläge.

Arbetslösheten fortsätter att minska

Antalet inskrivna arbetslösa³ vid Arbetsförmedlingen i Västra Götalands län har minskat stadigt sedan sista kvartalet 2013. Under samma period har befolkningen i länet ökat stadigt till följd av migration. Vid tillskott i arbetskraften kan antingen sysselsättningen eller arbetslösheten⁴ tillta, utfallet är beroende på vilken av faktorerna som utvecklas starkast.

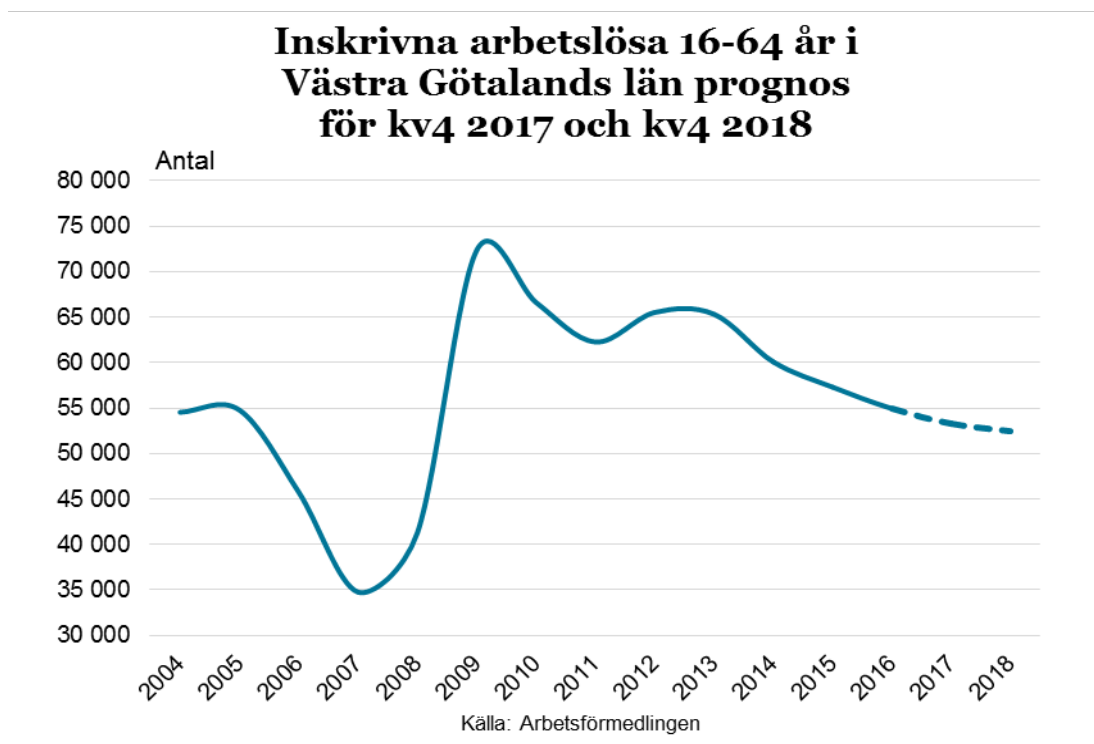
Sedan 2010 fram till 2016 har arbetskraften⁵ i Västra Götalands län ökat med cirka 51 000 personer, där ökningen främst skett i gruppen utrikes födda. Förändringarna i arbetslösheten har under de senaste åren påverkats av konjunktur- och strukturförändringar, men i ännu högre grad av arbetskraftens utbud. Befolkningstillväxten i länet har resulterat i en ökad sysselsättningstillväxt och en minskad relativ arbetslöshet. I slutet av 2013 var den relativa arbetslösheten i Västra Götalands län 8,0 procent, vilket kan jämföras med sista kvartalet 2016 då den var 6,5 procent. Under prognosperioden förväntas den relativa arbetslösheten minska stadigt till följd av ökade arbetstillfällen. Sista kvartalet 2017 förväntas den relativa arbetslösheten vara 6,1 procent i länet och för motsvarande period 2018 förväntas den vara 6,0 procent.

Till skillnad från övriga storstadsregioner i riket har antalet inskrivna arbetslösa i länet fortsatt att minska. Utvecklingen väntas fortsätta på samma sätt under prognosperioden 2017-2018, vilket framkommer av grafen nedan. Sista kvartalet 2016 var cirka 55 000 personer inskrivna på Arbetsförmedlingen i länet. I slutet på 2017 förväntas antalet inskrivna minska med 1 700 personer och sista kvartalet förväntas antalet inskrivna minska med ytterligare 800 personer, vilket resulterar i en minskning under prognosperioden med omkring 2 500 personer totalt. Parallellt väntas utbudet av arbetskraft att stiga med drygt 37 000 personer.

³ Inskrivna arbetslösa definieras som summan av öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd, 16-64 år.

⁴ Antalet inskrivna arbetslösa som andel av registerbaserad arbetskraft, 16-64 år. Registerbaserad arbetskraft definieras som summan av antalet inskrivna arbetslösa och förvärvsarbetande nattbefolkning, 16-64 år, enligt RAMS.

⁵ Förändringen av sysselsatt nattbefolkning plus förändringen av antalet arbetslösa.

För inrikes födda är antalet inskrivna nere på historiskt låga nivåer. Prognosen är att utvecklingen fortsätter enligt samma mönster, men att ökningstakten av utrikes födda kommer att avta på grund av minskad invandring. Det starka konjunkturläget de två senaste åren har bidragit till att grupper som står nära arbetsmarknaden har lämnat Arbetsförmedlingen och gått ut i arbete. Om det inte vore för det stora inflödet av nyanlända till Arbetsförmedlingen skulle även gruppen som står långt ifrån arbetsmarknaden⁶ ha minskat. Det stora antalet asylsökande under hösten 2015 ger fortsatt avtryck i arbetslöshetsutvecklingen. Kulmen av antalet nyinskrivna i etableringsuppdraget skedde under hösten 2016 på länsnivå. Strömmen från Migrationsverket har minskat till förmån för en större andel kvotflyktingar och anhöriga till dem som fått uppehållstillstånd. Allt eftersom tiden går kommer andelen kvotflyktingar utgöra en allt större del, förutsatt att politiken fortsätter på den inslagna vägen.

⁶ Gruppen som står långt ifrån arbetsmarknaden definieras som personer med högst förgymnasial utbildning, personer äldre än 55 år, personer med funktionsnedsättning som bidrar till en nedsatt arbetsförmåga och utomeuropeiskt födda.

Fördjupningsruta

Uppföljning av inskrivna arbetslösa efter ett år

Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik innehåller en mängd uppgifter om de arbetssökande som finns inskrivna på förmedlingen. En av de uppgifter som statistikförs avser antalet arbetssökande som fått ett arbete. Traditionellt har denna statistik oftast presenterats i form av uppgifter över antalet arbetssökande som fått ett arbete under loppet av en specifik månad. Illustrerat på detta vis blir dock intrycket att övergångarna till arbete är relativt få, trots att det sammanlagda antalet arbetssökande som får ett arbete under ett år blir högt.

Bland de inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen i Västra Götalands län i december 2015 hade drygt en tredjedel ett år senare, i december år 2016, påbörjat någon form av arbete. Bland kvinnor hade 31 procent övergått till arbete och bland män hade motsvarande 34 procent påbörjat arbete efter ett år.

Bland de inskrivna arbetslösa som varit utan arbete i mer än 6 månader i december 2015 hade 28 procent arbete ett år senare. För de inskrivna arbetslösa i mer än 12 månader är motsvarande siffra 26 procent, och för de inskrivna i fler än 24 månader i december 2015 hade 22 procent påbörjat arbete efter 12 månader. Det blir därmed tydligt att tid i arbetslöshet är en viktig variabel för att komma ut i arbete.

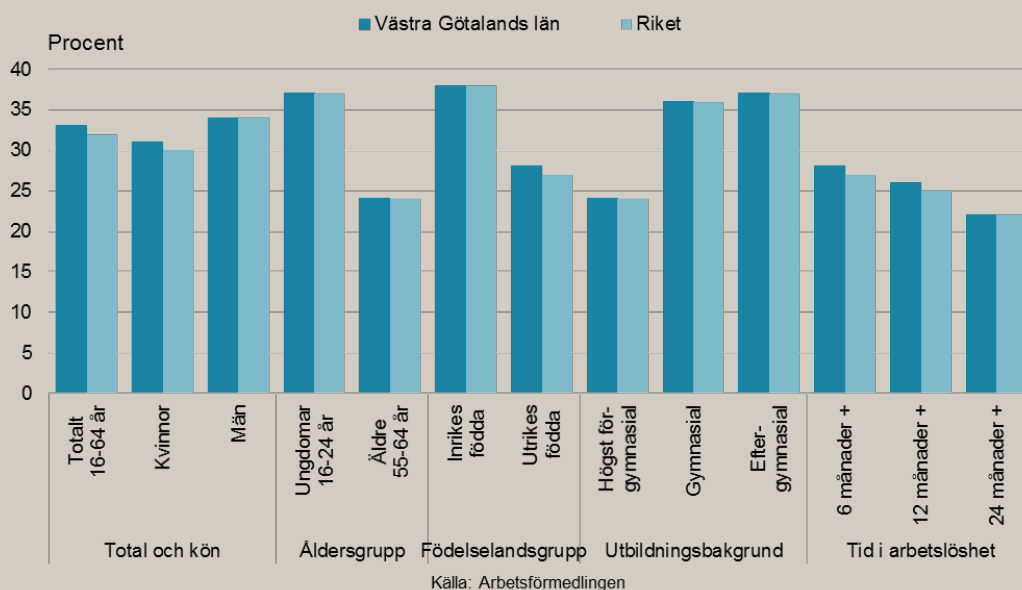
Åldern bland de inskrivna arbetslösa har också haft betydelse för utgången i arbete. Bland ungdomar i ålderskategorin 16-24 år som var inskrivna i december 2015 hade 37 procent arbete efter ett år. Drygt tre fjärdedelar av dessa hade fått ett reguljärt arbete – ett arbete utan någon form av lönestöd, medan en fjärdedel hade fått ett arbete kopplat till en lönesubvention såsom lönebidrag eller nystartsjobb. I ålderskategorin 25-54 år hade 34 procent ett arbete 12 månader senare. Bland dem som gått ut i arbete hade drygt två tredjedelar avaktualiserats till reguljärt arbete och nästan en tredjedel hade ett arbete med lönesubvention. I ålderskategorin 55-64 år, som generellt står längre från arbetsmarknaden, hade 24 procent av de inskrivna arbetslösa i Västra Götalands län i december år 2015 påbörjat arbete efter ett år. Bland dem hade lite mer än 60 procent ett reguljärt arbete och drygt 40 procent hade ett arbete med stöd eller ett nystartsjobb. Resultaten visar tydligt att ungdomar i större utsträckning avaktualiserats till arbete efter ett år från inskrivningstillfället. Det framkommer också att personer 55-64 år i mindre utsträckning övergår till arbete än yngre åldersgrupper.

Bland de inskrivna arbetslösa i december år 2015 i Västra Götalands län hade 38 procent av de inrikes födda påbörjat arbete efter ett år. Av de inskrivna arbetslösa som var utrikes födda hade 28 procent arbete efter ett år. Motsvarande siffra för utomeuropeiskt födda var 25 procent.

Bland de inskrivna arbetslösa med högst förgymnasial utbildning hade 24 procent fått arbete efter ett år. Det kan jämföras att 36 procent av de med gymnasial utbildning och 37 procent av de med eftergymnasial utbildning fått arbete efter ett år. Det bekräftar att utbildning är en viktig variabel för att komma ut i arbete och att skiljelinjen för möjligheterna på arbetsmarknaden går mellan dem som har och inte har fullständiga gymnasiebetyg.

Skillnaderna mellan olika grupper av inskrivna arbetslösa är stora och en detaljerad uppföljning visar på vilka egenskaper som karaktäriserar arbetssökande med olika övergångsfrekvenser till arbete. Resultatet i Västra Götalands län liknar utfallet i riket i stort, vilket visas i diagrammet nedan. Av diagrammet framkommer det tydligt att ålder, födelseland, utbildning och tid i arbetslös är variabler som påverkar utfallet till arbete.

Andel inskrivna arbetslösa i december 2015 i arbete efter 12 månader fördelat på olika grupper i Västra Götalands län

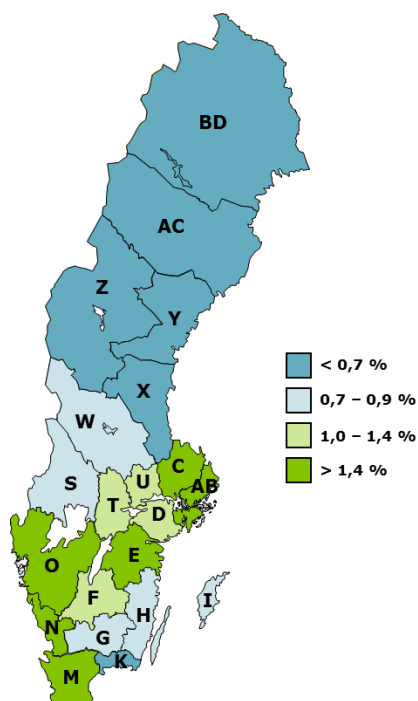

Stora regionala skillnader

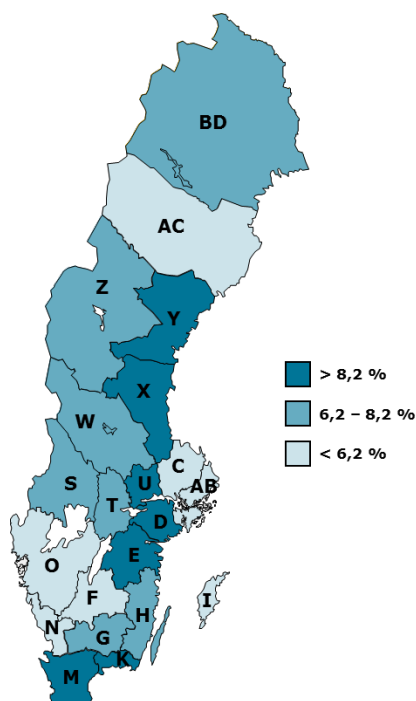
Det råder stora skillnader i utveckling av sysselsättning och arbetslöshet i riket. Den tydliga urbaniseringsprocessen i Sverige som medför att många unga flyttar till de stora universitets- och högskoleorterna i Sverige leder till att arbetskraften och sysselsättningen ökar som mest i rikets större städer. Där skapas gynnsamma förhållanden för företag att utvecklas. Närhet till utbildning, transport och kommunikation, kvalificerad arbetskraft och kunskapsbaserade företagskluster blir allt viktigare, och driver utvecklingen på arbetsmarknaden. Det är i rikets tre storstadsregioner som denna trend är tydligast. Arbetsförmedlingen bedömer att sysselsättningen i riket kommer att öka med 97 000 personer under 2017 och 74 000 personer 2018. Uppskattningsvis kommer omkring 70 procent av de nya jobben att skapas i de tre storstads-länen Stockholm, Skåne och Västra Götaland. Den förväntade sysselsättningsutvecklingen kommer att vara stark även i Halland, Uppsala och Östergötlands län under prognosperioden.

Även arbetslöshetsnivåerna skiljer sig mellan länen. Det som är påfallande nu är hur kommuner med tidigare högt flyktingmottagande har haft ett stort inflöde och en ökande arbetslöshet. Samtidigt är det många människor som går ut i jobb tack vare det goda konjunkturläget. Västra Götalands län är ett av de län som har en minskande arbetslöshet och lägre andel arbetslösa än riksgenomsnittet. Denna utveckling väntas bestå under prognosperioden. I de två övriga storstadsregionerna ökar arbetslösheten på grund av det tidigare stora inflödet till arbetskraften.

Förväntad procentuell sysselsättningsförändring (16-64 år) mellan kvartal 4 2017 och kvartal 4 2018

Inskrivna arbetslösa 16-64 år som andel av registerbaserad arbetskraft, prognos kvartal 4 2018

AB	Stockholm	I	Gotland	U	Västmanland
C	Uppsala	K	Blekinge	W	Dalarna
D	Södermanland	M	Skåne	X	Gävleborg
E	Östergötland	N	Halland	Y	Västernorrland
F	Jönköping	O	Västra Götaland	Z	Jämtland
G	Kronoberg	S	Värmland	AC	Västerbotten
H	Kalmar	T	Örebro	BD	Norrboten

Näringsgrenar

I detta avsnitt redogörs hur näringsstrukturen ser ut i Västra Götalands län och hur jobbmöjligheterna ser ut i respektive bransch. Arbetsförmedlingens prognosundersökning ligger till grund för uppgifterna men jämförelser görs även med annan relevant information.

Näringsstruktur

Till följd av att Västra Götalands läns storlek och stora andel av riket är skillnaderna mellan riket och länet inte särskilt stora. Det enklaste sättet att karaktärisera länet är som ett Sverige i miniatyr, fast med starkare industri. I länet finns allt från storstäder till glesbygd representerat. Det finns också en stor gränshandel och en utbredd turism. Till följd av att länet är stort och delvis tätbefolkat finns en bred tjänstesektor som serverar en växande befolkning med såväl privata som offentliga tjänster vilka samverkar intimt med länets industri. På arbetsmarknaden i länet finns de flesta näringsgrenar och yrken som är representerade i landet och näringslivet är diversifierat med en mångfald av verksamheter, vilket kan utläsas av tabellen nedan.

Andel förvärvsarbetande 16-64 år, efter grov näringsgren för Västra Götalands län och riket 2015, könsuppdelad andel

Branschgrupp, grov	Västra Götalands län	Andel kvinnor	Andel män	Riket	Andel kvinnor	Andel män
Jordbruk, skogsbruk och fiske	1,1%	21%	79%	1%	23%	77%
Tillverknings- och utvinningsindustri	14,8%	20%	80%	12%	24%	76%
Företag inom energi och miljö	0,9%	28%	72%	1%	24%	76%
Byggindustri	6,8%	10%	90%	7%	9%	91%
Handel	12,9%	48%	52%	12%	45%	55%
Transportföretag	5,1%	24%	76%	5%	22%	78%
Hotell och restaurang	3,5%	69%	31%	4%	52%	48%
Informations- och kommunikationsföretag	3,2%	28%	72%	4%	29%	71%
Kreditinstitut och försäkringsbolag	1,2%	53%	47%	2%	52%	48%
Fastighetsbolag	1,5%	44%	56%	2%	40%	60%
Företagstjänster	11,6%	52%	48%	12%	44%	56%
Civila myndigheter och försvaret	5,3%	64%	36%	6%	57%	43%
Utbildningsväsendet	10,3%	82%	18%	11%	75%	25%
Enheter för vård och omsorg	16,8%	90%	10%	17%	81%	19%
Personliga och kulturella tjänster m.m	4,0%	65%	35%	4%	59%	41%

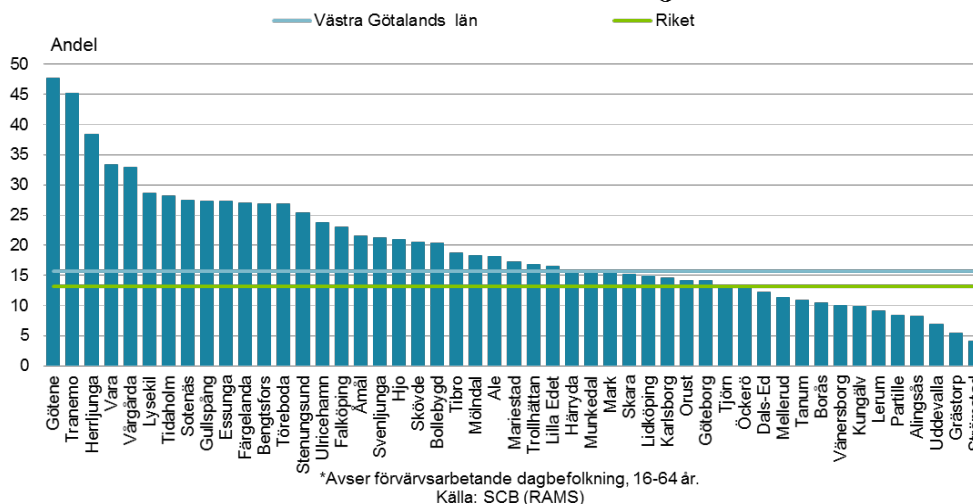
Källa: SCB (RAMS)

Industri

En femtedel av rikets industrisysselsatta återfinns i Västra Götalands län, som ofta förknippas med världskända företag inom bland annat läkemedels- och fordonsindustrin. Antalet förvärvsarbetande i åldern 16-64 år inom industri i länet uppgår till drygt 121 600 personer, vilket motsvarar 16 procent av de förvärvsarbetande i länet. Cirka 55 procent av de industrisysselsatta återfinns i Göteborgsregionen. Trots en varierande industri har länet ur ett nationellt perspektiv det starkaste fästet av verkstadsindustrier och bland de sysselsatta inom industri i länet arbetar 54 procent inom verkstadsindustrin, där den största grenen utgörs av fordons- och transportmedelsindustrin.

Då företag i Västra Götalands län i stor utsträckning exporterar varor direkt till återförsäljare och slutkunder runt om i världen, i jämförelse med angränsande läns industrisektorer, är länets konjunkturcykel tidig. När många bilar handlas i Nordamerika eller Asien är det exempelvis fordonstillverkare i Västra Götalands län som först höjer sina produktionskvoter, vilket därefter gynnar underleverantörer i exempelvis Jönköpings län. Västsverige beskrivs därför ofta som ryggraden i svensk industri. Av diagrammet nedan framkommer det att en stor mängd av länets kommuner har en större andel förvärvsarbetande inom industrin än genomsnittet i riket.

Andel förvärvsarbetande* inom industrin per kommun i Västra Götalands län 2015

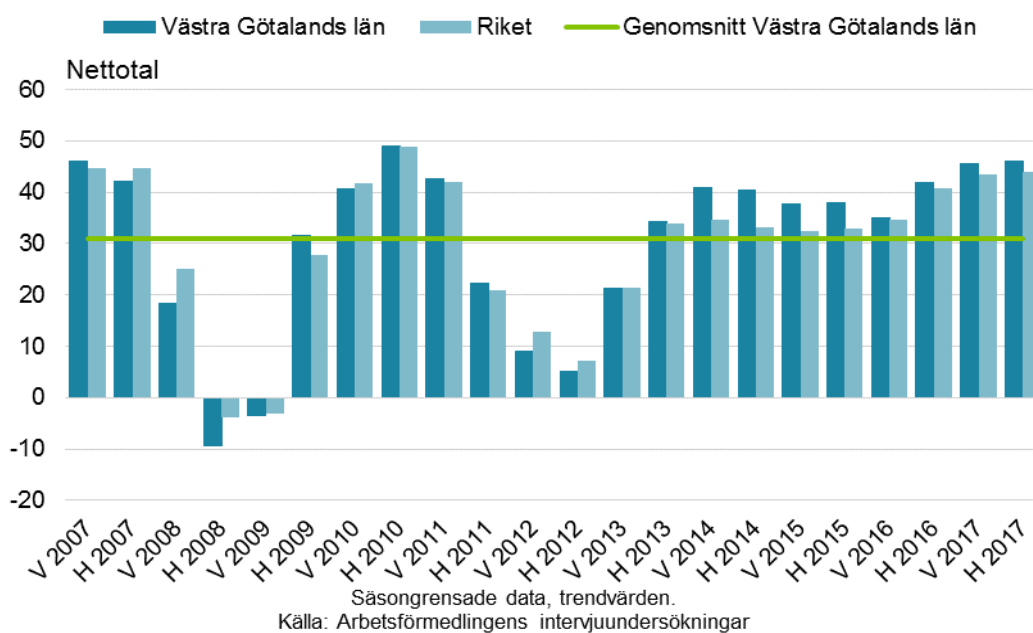
Arbetsförmedlingens prognosundersökning visar att företag inom industrin är positiva över framtiden och efterfrågeutvecklingen de kommande 6 månaderna. En större nettoandel företag (41 procent) bedömer att efterfrågan på deras varor och tjänster förväntas öka jämfört med i fjol. Prognosundersökningen visar också att kapacitetsutnyttjandet⁷ innan rekrytering har ökat sedan förra året. Bland företagen inom industrin i Västra Götalands län har en större nettoandel upplevt brist på arbetskraft vid rekryteringar jämfört

⁷ Mått på hur mycket företagen kan utöka produktionen utan att behöva anställa mer personal).

med ett år sedan. Över hälften (53 procent) av företagen inom industrin uppger i höstens prognosundersökning att de planerar att utöka antalet anställda det närmaste året.

Förväntningsläget inom industrin visar det högsta värdet sedan hösten 2010, vilket grafen nedan visar. Nettotalet på förväntningsläget har legat över genomsnittet för länet sedan hösten 2013 och sedan samma tidpunkt har förväntningarna bland industriföretagen i länet varit högre än riket.

Förväntningsläget inom industrin för kommande sex månader i Västra Götalands län

Jobbmöjligheter inom industrin

Digitalisering och robotisering är påtagliga trender inom industrin och ny teknik har gjort det billigare för många industriföretag att flytta hem sin produktion från låglöneländer. Sysselsättningen ökar inte enligt tidigare mönster, utan i enlighet med den nya tidens industriutveckling. Det innebär att behovet av personal inom produktion minskar till följd av automatisering, samtidigt som det tillsätts ny personal på mer avancerade tjänster inom konstruktion och utveckling.

Inom länets industri är det en pågående generationsväxling som innebär att det finns ett ständigt rekryteringsbehov. Många gymnasieskolor i länet har ett nära samarbete med industrin, vilket skapar fördelar både för arbetsgivare och arbetstagare som kan få in en fot på arbetsmarknaden. Det finns också flertalet yrkeshögskoleutbildningar med olika industririktningar som i de flesta fall leder direkt till arbete efter slutförd utbildning.

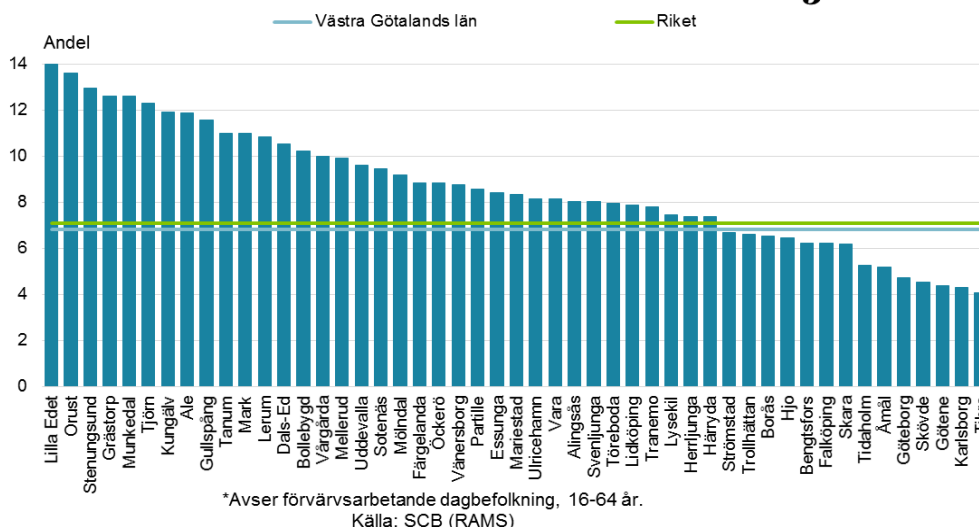
Då utvecklingen inom industrin, liksom flera andra branscher, kännetecknas av högre krav på tekniskt kunnande anses datorkunskap ofta vara en förutsättning på dagens arbetsmarknad. Enklare jobb, som montörs- och maskinoperatörsyrken, minskar och de mest okvalificerade jobben inom industrin finns inte kvar längre. Yrkesskickliga personer med flera kompetenser och traditionell hantverksskicklighet är däremot mycket eftertraktade i branschen och högt värderad arbetskraft hos många arbetsgivare i länet. Det finns en ständigt återkommande brist på ingenjörer och tekniker samt civilingenjörer i länet, vilket skapar bekymmer för många industriföretag som deltar i Arbetsförmedlingens undersökning, och rekryteringssvårigheterna är mer påtagliga jämfört med förra året.

Byggverksamhet

Omkring 52 300 personer i Västra Götalands län arbetar inom byggsektorn. De motsvarar drygt 6,8 procent av de förvärvsarbetande i länet. Men många byggföretag anlitar arbetskraft från andra länder, vilket kan medföra att antalet förvärvsarbetande är högre än vad statistiken visar. Närmare 80 procent av de anställda inom branschen arbetar som hantverkare, medan resterande del arbetar som tjänstemän. Det är en starkt mansdominerad bransch där endast 10 procent i åldern 16-64 år utgörs av kvinnor på länets arbetsmarknad. Det är yrkesgruppen civilingenjörer inom bygg och anläggning som har absolut högst andel kvinnor med närmare 26 procent. Därefter kommer byggnadsingenjörer och byggnadstekniker (drygt 16 procent), följt av möbelsnickare (10 procent). Byggnadsträarbetare (0,8 procent), VVS-montör (0,9 procent) och isoleringsmontör (0,3 procent) har lägst andel kvinnor.

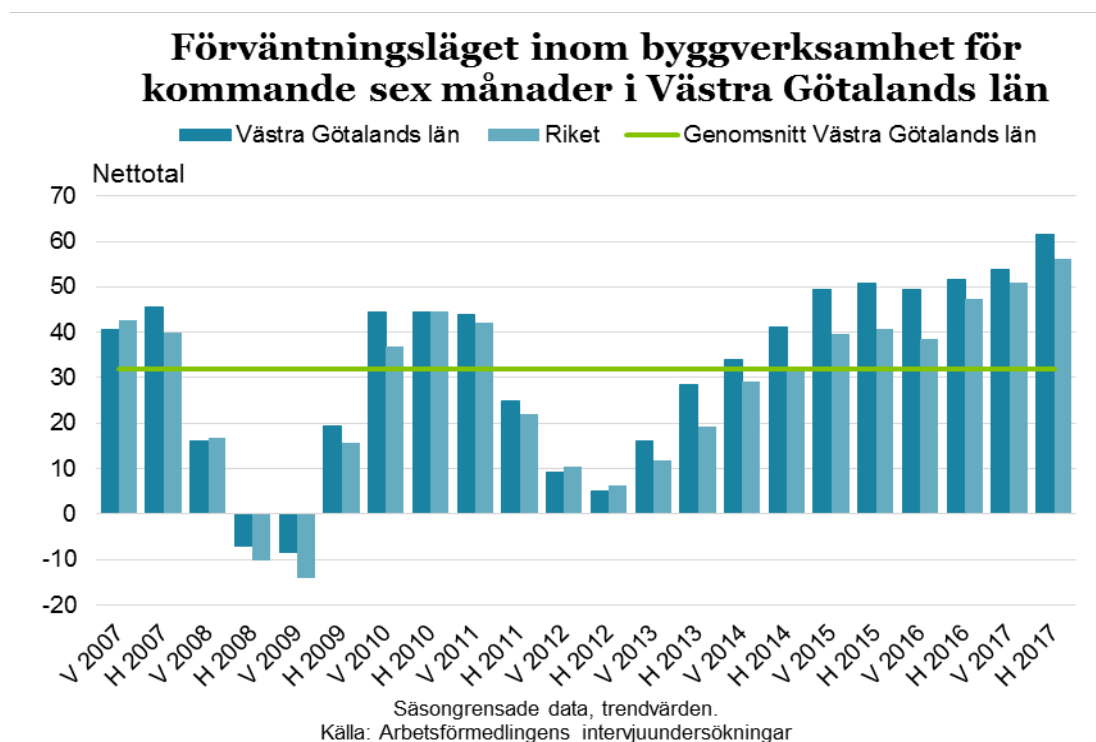
Byggsektorn utgör olika stora andelar av förvärvsarbetande i länets olika kommuner, vilket visas i diagrammet nedan. Där ser vi också att de flesta av länets kommuner har en större andel förvärvsarbetande inom byggbranschen än riksgenomsnittet.

Andel förvärvsarbetande* inom byggverksamhet per kommun i Västra Götalands län 2015

Arbetsförmedlingens prognosundersökning visar att företag inom byggsektorn i Västra Götalands län är betydligt mer positiva angående efterfrågeutvecklingen på deras varor och tjänster jämfört med förra året. Omkring 53 procent av företagen inom byggverksamhet tror på ökad efterfrågan på deras varor och tjänster de kommande 6 månaderna. När det gäller planer på att utöka antalet anställda har de också ökat sedan i fjol. I höstens undersökning är nettoandelen företag som planerar att anställa det kommande året 57 procent. Samtidigt uppger en större andel företag att de haft brist på arbetskraft vid rekryteringar de senaste 6 månaderna, vilket bidragit till att rekryteringar i vissa fall uteblivit, att befintlig personal fick arbeta mer, att planerad expansion sköts på framtiden och att byggföretagen fått köpa tjänster.

Förväntningsläget inom byggverksamhet når rekordhöga nivåer och ligger långt över genomsnittet för länet, vilket visas av diagrammet nedan. Förväntningsläget i Västra Götalands län inom branschen fortsätter vara högre än för riket, vilket är en pågående trend sedan våren 2013. Det finns ingenting som tyder på en avmattning i byggkonjunkturen, i alla fall inte om man ska se till företag i länets egna bedömningar.

Jobbmöjligheter inom byggbranschen

Befolkningen och antalet hushåll i Västra Götalands län växer stadigt och som en följd ligger bostadsbyggandet på rekordhöga nivåer. Bostadsbyggandet är viktigt för att dämpa bostadsbristen och för att öka rörligheten på arbetsmarknaden, vilken i sin tur påverkar det långsiktiga välbefindet i Sverige. Till följd av ett historiskt sett lågt bostadsbyggande och en kraftigt ökad befolkningsmängd krävs ett flerårigt stort byggande av bostäder för att få effekt och råda bot på den utbredda bostadsbristen.

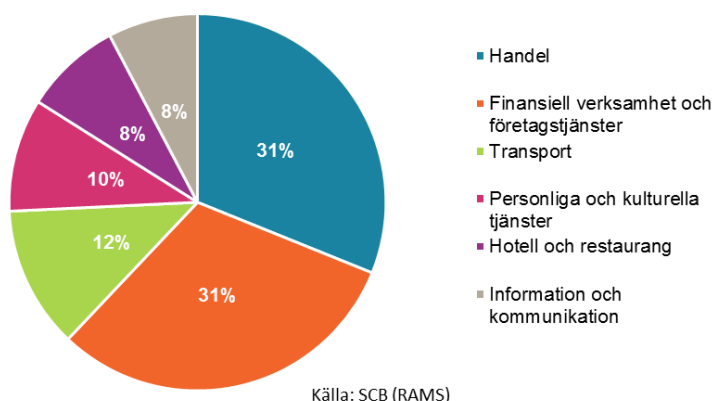
Även byggandet av lokaler såsom skolor, sjukhus och köpcenter har tagit fart. Upprustning av befintliga bostäder och lokaler såväl som järnvägs- och övriga anläggningsarbeten har skjutit i höjden. I Västra Götalands län utgör Västsvenska paketet en betydande del av pågående och kommande anläggningsprojekt som beräknas avslutas i slutet av 2020-talet. Det innebär att efterfrågan på arbetskraft på anläggningssidan kommer att hålla i sig en lång tid framöver. Då projekten till stor del är skattefinansierade av statliga medel är de mindre känsliga för svängningar i konjunkturen.

Det råder en stor obalans mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft inom bygg- och anläggningsbranschen. Utbildningssystemet lyckas inte att tillgodose arbetsmarknadens behov på alla hantverkarinriktningar. Problemet är dubbelsidigt och består dels i för få sökande till vissa inriktningar och dels att dimensioneringen av platser inte avspeglar efterfrågan på arbetsmarknaden. Bristen på erfarna ingenjörer och tekniker inom bygg och anläggning är samtidigt så påtaglig att företagen inte klarar av att anställa och introducera nyutexaminerad personal i den omfattning som behövs.

Privata tjänster

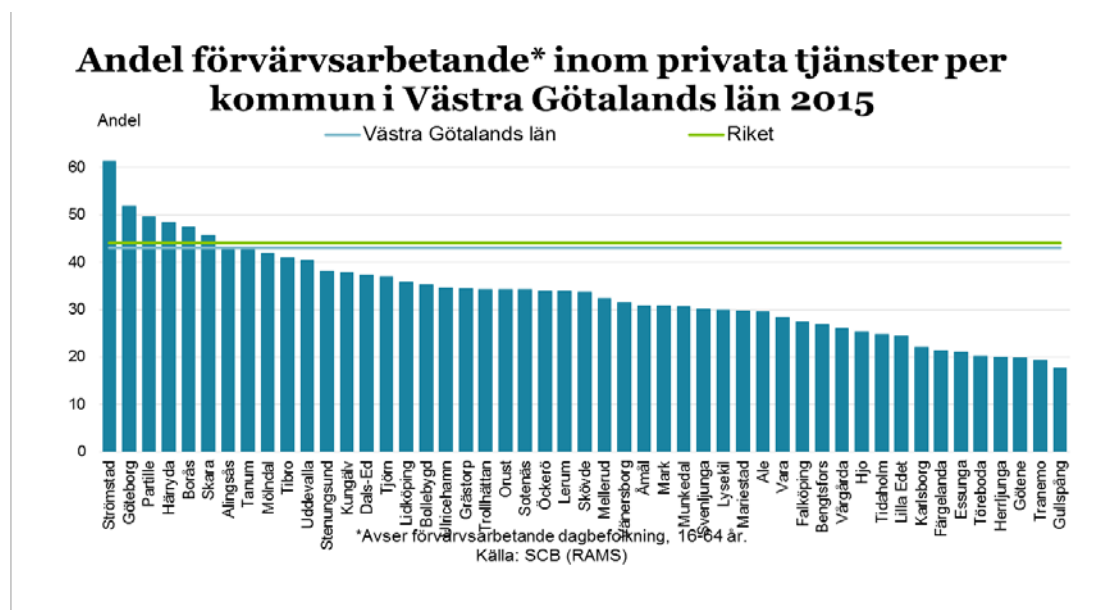
Den privata tjänstesektorn är en varierande bransch. Den innefattar en lång rad olika näringsgrenar som i vissa fall märkbart skiljer sig från varandra gällande konjunktorkänslighet, jobb möjligheter och sysselsättningsutveckling. Här finns näringsgrenar som handel, transport, hotell och restaurang, finansiell verksamhet och företagstjänster samt personliga och kulturella tjänster, där många är egna företagare. Gemensamt för de olika grenarna är att företag som har privatpersoner som kunder är mindre känsliga för internationella konjunktursvängningar i första ledet, medan företag som har andra företag som kunder är mer känsliga för svängningar i efterfrågan på den europeiska och globala marknaden.

Privat tjänstesektor uppdelat på näringsgren i Västra Götalands län 2015

I Västra Götalands län arbetar närmare 333 000 personer inom den privata tjänstesektorn, vilket motsvarar 43 procent av de förvärvsarbetande i åldern 16-64 år. De allra flesta arbetar inom handel följt av finansiell verksamhet och företagstjänster, vilket diagrammet ovan visar.

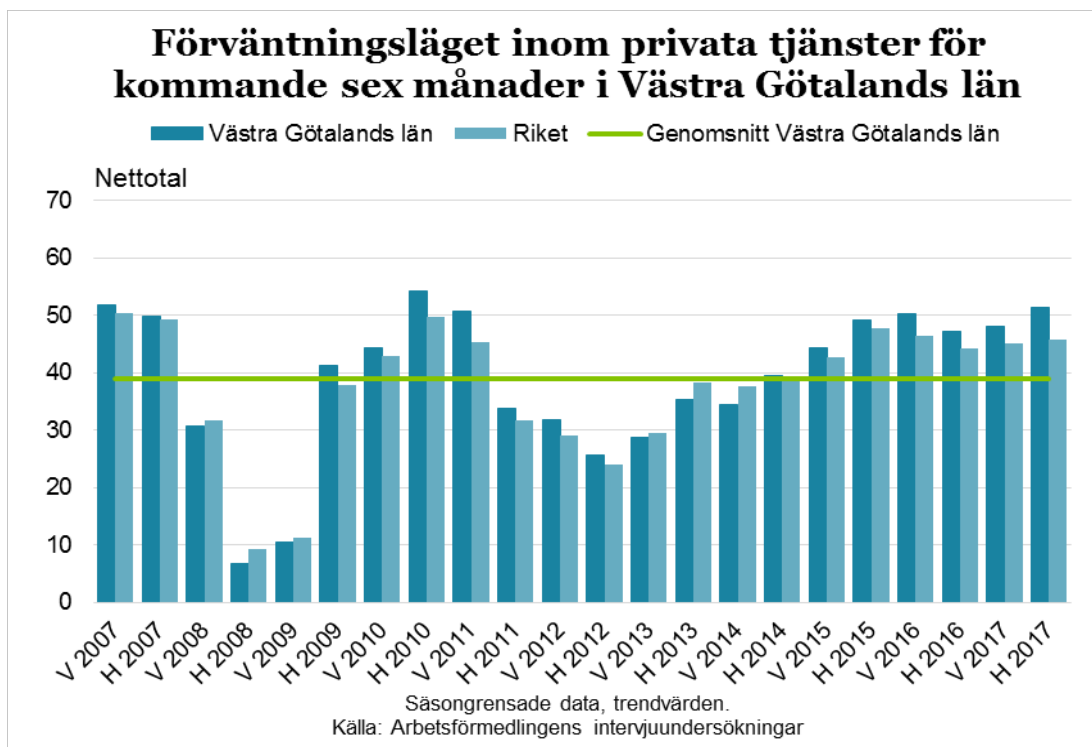
Det finns stora lokala skillnader när det gäller tjänstesektorn bland länets kommuner, vilket framkommer av diagrammet nedan. Strömstad har en väldigt stor andel arbetande inom den privata tjänstesektorn, närmare 60 procent, vilket beror på att gränshandeln med Norge är en viktig inkomstkälla samtidigt som det finns stora inslag av hotell- och restaurangverksamheter. I stort är det fackhandel och dagligvaruhandel som utgör större delen av tjänstesektorn i flera av länets andra kommuner. Företagstjänster, som består av företag som säljer tjänster till andra företag har stor andel i Göteborg, Borås och Stenungsund. I Härryda kommun är transportsektorn den största inom den privata tjänstesektorn, vilket har sin förklaring i att Landvetter flygplats ligger i kommunen.

Av Arbetsförmedlingens prognosundersökning framgår det att privata tjänstesektorn ser ljusst på efterfrågeutvecklingen det kommande året. Samtliga olika näringsgrenar är positiva över framtiden och planerar att utöka antalet anställda de kommande året. Företagen med störst nettoandel som förväntas utöka antalet anställda återfinns inom information och kommunikation (61 procent) samt inom transport (50 procent). Då den privata tjänstesektorn har starkast fäste i Göteborgsregionen är det här den största sysselsättningsökningen förväntas ske.

Förväntningarna på efterfrågeutvecklingen bland näringsgrenarna inom den privata tjänstesektorn i länet är positiva. Nettoandelen av företagen i de olika näringsgrenarna som förväntar sig en ökad efterfrågan på varor och tjänster de kommande 6 månaderna är 47 procent. De näringsgrenarna med störst förväntad nettoandel i efterfrågeökning är information och kommunikation (72 procent) och handel (51 procent).

Förväntningsläget bland företag inom den privata tjänstesektorn i länet är positivt och ligger på det högsta värdet sedan hösten 2010. Förväntningsläget ligger på liknande nivåer för branschen som före konjunkturtoppen 2007. Förväntningarna är högre i Västra Götalands län än i riket och har legat över genomsnitt för länet sedan hösten 2014, vilket visas av diagrammet nedan.

Jobbmöjligheter inom den privata tjänstesektorn

Förbättrat konjunkturläge för industrin och ökad turism i kombination med en växande befolkning som efterfrågar en stor variation av service gör att många anställs inom den privata tjänstesektorn. Dessutom är rörligheten i denna sektor stor till följd av det stora antalet ingångsjobb, vilket gör att jobbmöjligheterna är mycket goda även om det också här finns yrkesgrupper med stor konkurrens om jobben. Inom den privata tjänstesektorn finns såväl ingångsjobb med lägre krav på utbildning och arbetslivserfarenhet som avancerade konsulttjänster som kräver kvalifikationer. Många verksamheter inom företags-tjänster är kunskapsintensiva och har inriktning mot exempelvis teknik, it, design och stödtjänster, vilket ställer krav på kompetens och utbildning hos de anställda.

Ingångsjobben är särskilt vanliga inom handeln, och naturligt nog är försäljare inom fack- och detaljhandel de vanligaste yrkena, följt av företagssäljare och lagerassistenter. De två förstnämnda yrkesgrupperna har en klar överrepresentation av kvinnor medan de två sistnämnda grupperna domineras av män. Inom delbranschen information och kommunikation återfinns några av de allra största yrkesgrupperna inom den privata tjänstesektorn, nämligen systemerare och programmerare samt datatekniker, även dessa grupper är starkt mansdominerade.

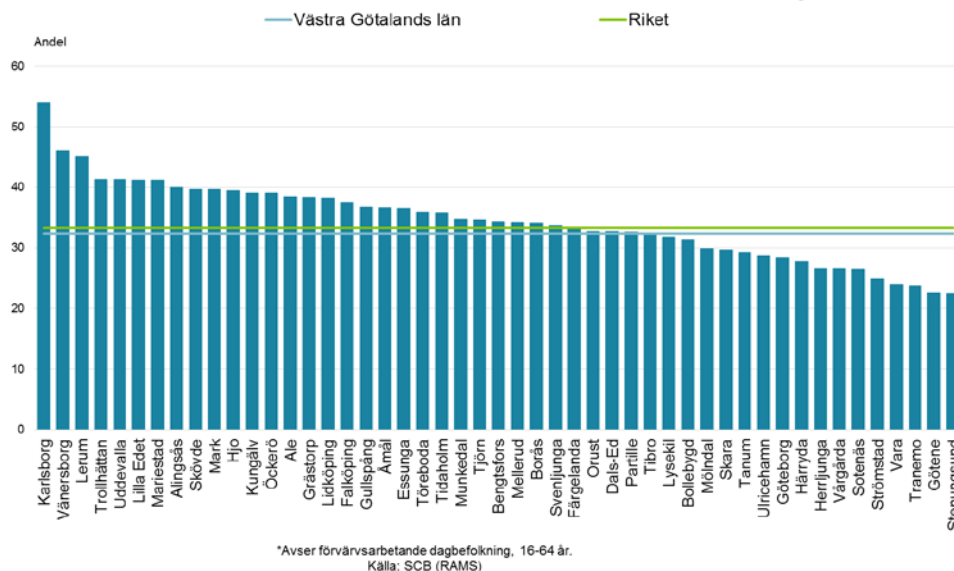
Offentliga tjänster

Många av de nya arbetstillfällena som skapas under prognosperioden kommer att tillkomma inom den offentliga tjänstesektorn som består av verksamhetsområdena utbildning, vård och omsorg samt förvaltning och försvar. Idag arbetar ungefär en tredjedel av den förvärvsarbetande dagbefolkningen i Västra Götalands län inom offentlig sektor, vilket motsvarar omkring 250 000 personer. Omkring hälften av de anställda arbetar inom vård och omsorg, en tredjedel inom utbildning och ungefär en sjättedel inom offentlig förvaltning och försvar. Inom sektorn återfinns några av länets största arbetsgivare som Västra Götalandsregionen och Göteborgs stad.

Västra Götalands län har en stark befolkningsutveckling, särskilt i områden som redan är tätt befolkade till följd av den höga invandringen från utlandet. Flyktingströmmarna som kommer till länet mildrar den befarande förändringen i befolkningsstrukturen med en krympande befolkning i arbetsför ålder och en ökande andel äldre och yngre. Förutsatt att de nyanlända integreras på arbetsmarknaden kommer de att vara ett välbehövligt tillskott till arbetskraften, särskilt inom offentlig sektor. I närtid kommer flyktingströmmarna ställa stora krav på den offentliga sektorn och utgifterna kommer öka, men på sikt med en fungerande integration medför invandringen ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet samt möjlighet att säkerställa den nivå vi har på välfärd idag.

Trots att offentligt finansierade verksamheter utgör en stor andel i länet är den olika stor andelsmässigt bland länets kommuner. I diagrammet nedan redovisas den andel av arbetstillfällena som är inom det offentliga området i länets kommuner. Bland de kommuner med störst andel offentliga arbetsgivare är Karlsborg som har en stor militär verksamhet, Vänersborg som av tradition är en residensstad och Lerum som är en utpendlingskommun där befolkningen i stor andel har arbete utanför kommunen. Arbetstillfällena i de kommunala verksamheterna utgör då en relativt stor andel. De kommuner med minst andel arbetstillfällen inom offentlig verksamhet är de där industrin eller privata tjänstenäringar har stor representation.

Andel förvärvsarbetande* inom offentliga tjänster per kommun i Västra Götalands län 2015

Förutsättningar för den offentliga sektorn att klara sina åtaganden

Inkomstökningen under år 2015 och år 2016 var mycket god för många av länets kommuner. Detta till följd av ökade skatteintäkter när sysselsättningen och inkomsterna har ökat. Skatteunderlaget förstärks dessutom av pensionshöjningar under 2016 och 2017. Ökad brist på allt fler yrken inom kommun och landsting har bidragit till att löner ökat snabbare och skapat kostnadsökningar i många fall. Efter år 2018 förväntas kostnaderna enligt Sveriges Kommuner och Landsting att öka mer än skatteunderlaget till följd av den demografiska utvecklingen. Utmaningarna i den kommunala sektorn förväntas bli stora när det gäller både ekonomi och verksamhet. Det finns också utmaningar till följd av stora investeringar i bostäder, vatten och avlopp (VA) med mera.

Landstingen står också inför stora kostnadsökningar till följd av ökat vårdbehov och satsningar på kollektivtrafik. Västra Götalandsregionen är en av de få landsting som förväntas göra ett positivt resultat. En anledning är att de infört stopp på inhyrda läkare, vilket bromsade kostnadsutvecklingen drastiskt. Effekten blev att landstinget fick enklare att anställa läkare när konkurrensen från bemanningsföretag försvann.

Bristen på efterfrågad arbetskraft inom offentlig sektor är stor i länet. I höstens prognosundersökning har 68 procent av arbetsgivarna inom offentlig sektor uppgett att det råder brist på en eller flera yrkesgrupper. Motsvarande siffra föregående år var 63 procent. Särskilt är bristen påtaglig utanför de befolkningstäta områdena. Många av länets kommuner har svårt att expandera i den utsträckning som de önskar till följd av arbetskraftsbristen. Bristen på kvalificerad utbildad arbetskraft inom vissa yrken kan komma att hämma utvecklingen på vissa håll i länet. Många av kommunerna i länets mer glest befolkade områden har svårt att anställa yrkesgrupper med högskoleutbildning. Arbetsgivarna inom

offentlig sektor uppgav i prognosundersökningen att rekryteringar till följd av arbetskraftsbristen tagit längre tid i högre grad, att de i större utsträckning sänkte kraven på utbildning och erbjöd högre löner jämfört med i fjol.

Jobbmöjligheter inom den offentliga tjänstesektorn

Jobbmöjligheterna framöver inom den offentliga sektorn är mycket goda. I synnerhet den kommunala servicen behöver ett stort tillskott av arbetskraft inom exempelvis skola och omsorg. Ålderssammansättningen i många av de stora yrkesgrupperna inom både skola och omsorg gör dessutom att rekryteringsbehoven kommer vara mycket stora.

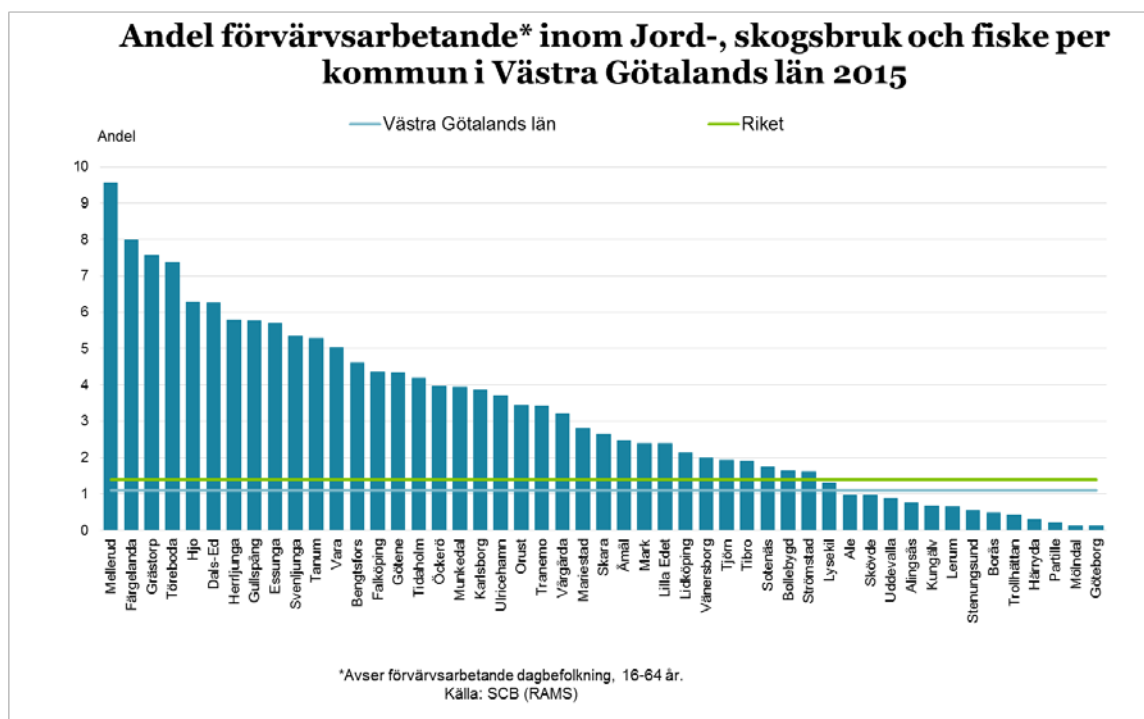
Trenden är att antalet anställda minskar svagt inom landstinget men ökar inom kommunal och statlig verksamhet. De stora flyktingströmmarna ger också upphov till ökat anställningsbehov inom dessa sektorer. När det gäller minskningen inom landstinget beror det i stor utsträckning på att verksamheten i privat regi har ökat de senaste åren. Exempel på detta är införandet av vårdvalet inom primärvården.

I takt med att krav på utbildning ökar blir det allt svårare för personer utan gymnasieutbildning att få tillsvidareanställning inom vård- och omsorg. Även kravet på utbildning om man skall arbeta som personlig assistent ökar. Det gör att konkurrensen ökar hela tiden för grupper utan utbildning. I takt med att bristen på undersköterskor ökar, ökar möjligheten till arbete även för vårdbiträden. Det är dock mycket svårare i många kommuner att få en tillsvidareanställning än om man har gymnasieutbildning, men det finns ett stort behov av timvikarier även gällande vårdbiträden i dag. I många kommuner i länet är det därför fortfarande stor konkurrens om de tryggare anställningsförhållandena. Det finns också många inskrivna arbetslösa som vill arbeta som personliga assistenter. Inom utbildningssfären är läget likvärdigt. Det finns många inskrivna barnskötare och även om det går att få timvikariat så är det svårt att få en fast tjänst på en förskola utan eftergymnasial utbildning.

Jord- och skogsbruk

Antalet förvärvsarbetande 16-64 år som har sin huvudsakliga sysselsättning inom jord- och skogsbruk i Västra Götalands län uppgår till runt 8 600 personer, vilket är en minskning med 3 procent jämfört med föregående år. Andelen förvärvsarbetande inom näringsgrenen i länet uppgår till 1,1 procent, vilket kan jämföras med riket där andelen uppgår till 1,4 procent.

Andelen förvärvsarbetande inom jord-, skogsbruk varierar mellan kommunerna i länet från närmare 10 procent i Mellerud till 0,1 procent i Göteborg och Mölndal, vilket framkommer av diagrammet nedan. Det är bara tre kommuner⁸ i hela riket som har en större andel förvärvsarbetande inom denna sektor än Mellerud. Göteborg och Mölndal befinner sig i en grupp om totalt 10 kommuner med samma låga andel, där flertalet ligger i Stockholms län.

Arbetsförmedlingens prognosundersökning hösten 2017 visar att företagen i Västra Götalands län inom jord- och skogsbruk är mer positiva angående sysselsättningsutvecklingen jämfört med för ett år sedan och nettoandelen som planerar att öka antalet anställda det kommande året är 27 procent. Gällande företagens bedömning av efterfrågan på varor och tjänster de kommande 6 månaderna är andelen som ser en ökning lägre än hösten 2016, men en stor andel av företagen ser fortfarande en ökning av efterfrågan på deras varor och tjänster. Bland företagen inom jord- och skogsbruk i länet är nettototalt 18 pro-

⁸ Bjurholm i Västerbotten (14,0 procent), Ydre i Östergötland (12,8 procent) och Borgholm på Öland (11,0 procent)

cent som planerar att utöka antalet anställda, majoriteten av företagen planerar inga förändringar i antalet anställda.

Jobbmöjligheter inom jord och skogsbruk

Antalet arbetstillfällen inom näringsgrenen har minskat under en lång tid, främst inom jordbruket. Medelåldern är hög och många väljer att avveckla jordbruket när det inte finns någon efterträdare. Säsongsvariationerna är påtagliga och under sommarhalvåret behövs ett relativt stort antal säsongsanställda inom både jordbruk och skogsbruk. Det finns fyra stycken lantbruksgymnasier i regionens regi⁹ i länet och det är svårt att fylla platserna.

Att det byggs är avgörande för trävarumarknaden och försäljningen av skogsbrukets varor. Efterfrågan i länet och riket utgör dock en relativt liten del av den totala efterfrågan. Avverkningen i Sverige påverkas till stor del av möjligheten att exportera till stora marknader för svenska trävaror som finns i Storbritannien, Egypten och Tyskland. Då exporten inom skogsbruk går bra är bristen på arbetskraft speciellt påtaglig här. Då det är svårt att hitta arbetskraft till skogsnäringen blir utländsk arbetskraft allt vanligare bland länets arbetsgivare.

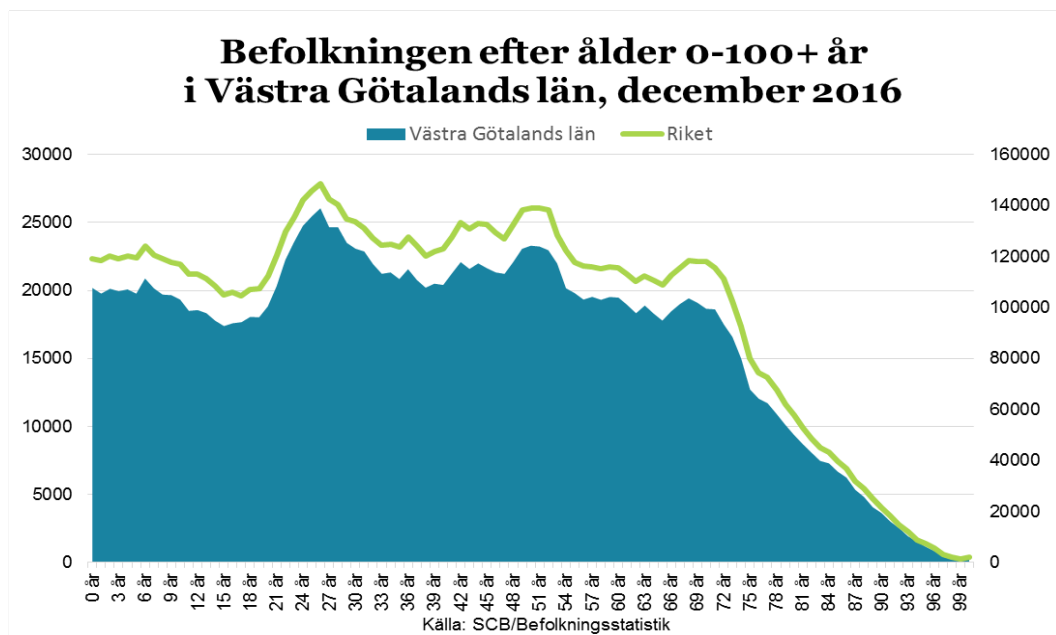
⁹ Axevalla, Svenljunga, Sötåsen och Uddetorp.

Befolkning och arbetskraft

Befolkningsutveckling i Västra Götalands län

Länet har haft en positiv befolkningstillväxt och de senaste tio åren har befolkningen i genomsnitt ökat med drygt 11 000 personer per år. Under 2014 och 2015 var befolkningstillväxten närmare 17 000 personer årligen och under 2016 låg ökningen på 23 000 personer. Göteborgsregionen hyser ungefär hälften av länets befolkning, och närmare 90 % av befolkningstillväxten i länet sker här.

I december 2016 uppgick invånarantalet i Västra Götalands län till omkring 1 672 000 personer, vilket motsvarar lite mer än en sjättedel av rikets befolkning. Diagrammet nedan ger en överblick av åldersfördelningen bland länets invånare. Det framkommer tydligt att befolkningen åldras och att en stor andel pensioneras, vilket kommer att förstärkas ytterligare de närmaste åren. Befolkningen i åldersgruppen 35-44 är betydligt färre än de i åldersgruppen 45-54 år. Samtidigt fungerar de födda i början på 90-talet som en motvikt till dem som lämnar arbetskraften på grund av åldersskäl. En påfyllnad genom arbetskraft från andra länder kommer att behövas för att upprätthålla sysselsättningsnivån då antalet i gruppen 10-20 år är väldigt låg.

Utbildningsnivån hos befolkningen

Ur ett kompetensförsörjningsperspektiv är det viktigt att följa utvecklingen på utbildningsnivån hos befolkningen. Utbildningsnivån hos befolkningen i Västra Götalands län liknar i stort utbildningsnivån i riket. Andelen kvinnor som utbildat sig efter gymnasiet är betydligt större än andelen män, vilket framkommer av tabellen nedan. Att kvinnor generellt har en högre utbildningsnivå illustreras också av att en större andel män har en högst förgymnasial utbildning.

Tabell: Utbildningsnivå i andel för olika grupper i befolkningen 25-64 år, i riket och i Västra Götalands län, 2016

Utbildningsnivå	Länet	Kvinnor	Män	Riket	Kvinnor	Män
Förgymnasial utbildning	12,4	10,6	14,2	12,0	10,2	13,8
Gymnasial utbildning	43,7	40,4	47,0	44,0	40,6	47,2
Eftergymnasial utbildning	42,2	47,6	37,0	42,1	47,6	36,7

Källa: SCB/RAMS (2015)

Det sker en kontinuerlig strukturomvandling på arbetsmarknaden, där vissa yrkesgrupper krymper medan andra ökar. I takt med att antalet lågutbildade i arbetsför ålder i Sverige har minskat och antalet med eftergymnasial utbildning har ökat så följer de förvärvsarbetande samma utveckling. Att fler utbildar sig längre och skaffar högre utbildning tycks ha påskyndat och i stor utsträckning möjliggjort utvecklingen mot en mer kunskapsintensiv arbetsmarknad. Det tycks också finnas ett samband mellan antalet högutbildade och antalet högkvalificerade arbeten¹⁰. Den starkaste utvecklingen av högkvalificerade arbeten sker i de tre storstadsregionerna, där det finns ett större utbud av högkvalificerad arbetskraft. Utbudet attraherar kunskapsintensiva företagskluster och dynamik uppstår. I Arbetsförmedlingens globaliseringsrapport från hösten 2016 redogörs att det främst är jobb i mitten¹¹ som påverkas negativt av globalisering och digitalisering, medan högkvalificerade jobb¹² har den starkaste tillväxten på svensk arbetsmarknad.

Arbetskraften

Sysselsättningen – bland de högsta i Europa

Arbetskraften består av personer i arbetsför ålder som står till arbetsmarknadens förfogande. Det innebär att personerna i arbetskraften antingen kan vara sysselsatta eller arbetslösa. Sysselsättningens utveckling är starkt kopplad till utvecklingen av arbetskraften och ett högt arbetskraftsdeltagande är en förutsättning för hög sysselsättning och för en väl fungerande integration på arbetsmarknaden. Bland EU-länderna är Sverige ett av få länder med en sysselsättningsgrad bland befolkningen 20-64 år på över 80 procent (81,2) år 2016. För kvinnor var sysselsättningsgraden 80,2 procent och för män 83,9 procent.

Migration – källan till potentiell sysselsättningstillväxt

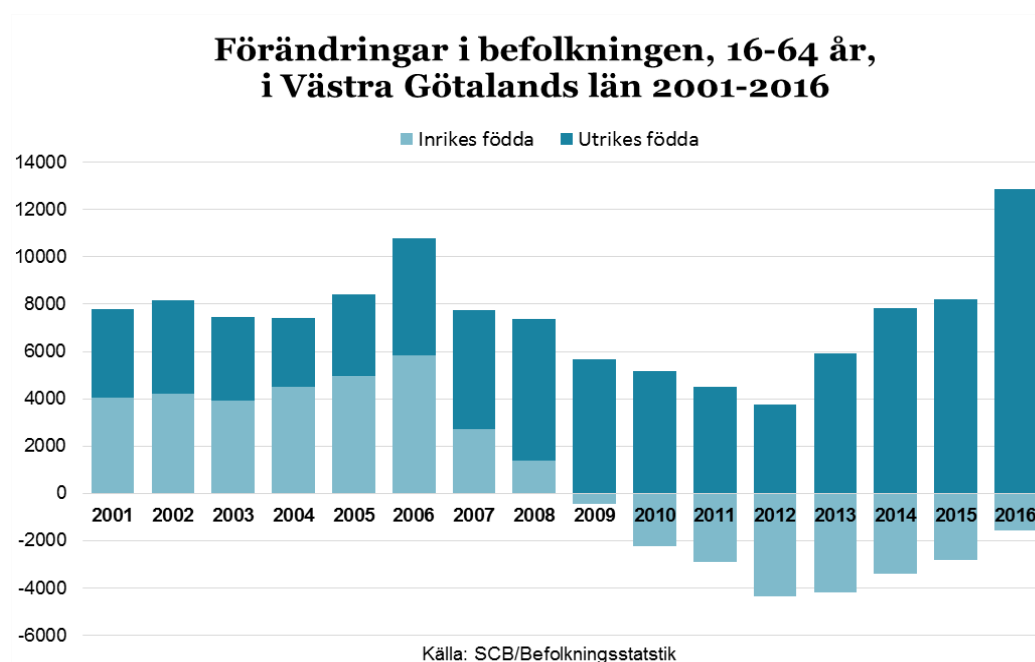
Åldersstrukturen i den nya befolkningen till följd av migrationen de senaste åren är gynnsam för arbetsmarknaden och välfärdssystemet i stort. I diagrammet nedan visas förändringen i befolkningen i arbetsför ålder uppdelat på inrikes- och utrikes födda. Där fram-

¹⁰ Nordea Regionala Utsikter/1/2017.

¹¹ Exempel på yrken i mitten (kvalifikationsnivå 3 i SSYK2012) är banktjänstemän, domstols- och juristsekreterare, chefssekreterare och fotografer.

¹² Till gruppen av de mest kvalificerade yrkena hör till exempel, läkare, ingenjörer, lärare, forskare inom olika områden.

går det tydligt att befolkningsökningen i åldern 16-64 år består av utrikes födda och att det är där den största källan till eventuell sysselsättningstillväxt finns. Samma diagram visar att inrikes födda i arbetsför ålder har minskat sedan 2009.

Den stora potentialen för att öka arbetskraftsdeltagandet i Sverige finns bland de utrikes födda, och då i synnerhet bland utomeuropeiskt födda. Utrikes födda är på intet sätt en homogen grupp och etableringen på svensk arbetsmarknad är avgörande för styrkan i sysselsättningsökningen och utvecklingen på längre sikt.

Arbetskraftsdeltagande

Arbetskraftsdeltagandet bland inrikes födda i Sverige är bland de högsta i EU. Totalt deltar 88,3 procent av den inrikes födda befolkningen i arbetskraften. Vid en uppdelning deltar 86,8 procent av kvinnorna och 89,7 procent av männen födda i Sverige. Vid en jämförelse med utrikes födda deltar totalt 80,6 procent i arbetskraften, där deltagandet är 75,2 procent för kvinnor och 86,4 procent för män.

Arbetskraftsdeltagandet bland utrikes födda kvinnor är märkbart lägre vid en jämförelse med inrikes födda, och generellt är arbetskraftsdeltagandet bland utrikes födda kvinnor relativt låg i samtliga EU-länder. Den främsta frånvaroorsaken för Sveriges del är egen sjukdom¹³, medan vanligare orsaker i andra länder är omsorg av barn och andra behövande eller andra familjeskäl. Sådana familjeskäl förklarar delvis utrikes födda kvinnors relativt låga arbetskraftsdeltagande i Sverige.

¹³ Personer som är långtidssjukskrivna definieras i AKU att de inte ingår i arbetskraften.

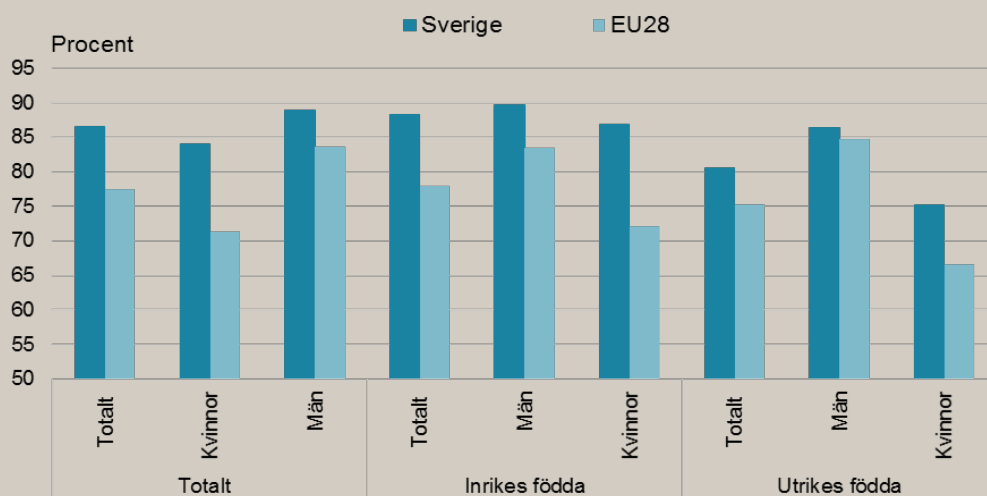
Fördjupningsruta

Utrikes födda kvinnor – den framtida arbetskraftsreserven

Det råder stora skillnader mellan arbetskraftsdeltagandet baserat på födelseland och kön, vilket framkommer av diagrammet nedan. Generellt har Sverige ett högt arbetskraftsdeltagande, särskilt i jämförelse med de 28 medlemsländerna i EU. Både Sverige och EU uppvisar att inrikes födda i högre grad deltar i arbetskraften, i synnerhet den manliga delen av befolkningen. I Sverige och EU är det utrikes födda kvinnors arbetskraftsdeltagande som sticker ut, vilket jämförelsevis med utrikes födda män eller inrikes födda kvinnor är väldigt lågt. Dock är andelen utrikes födda kvinnor som deltar i arbetskraften betydligt högre i Sverige än i EU.

Till följd av de redan höga arbetskraftstalen bland inrikes födda ser Arbetsförmedlingen en stor potential att lösa de framtida arbetskraftsbehoven genom utrikes födda i allmänhet och genom de utrikes födda kvinnorna i synnerhet.

Arbetskraftsdeltagande i Sverige och EU28 efter födelseland, befolkningen 20-64 år, 2016

Källa: SCB och Eurostat

Det råder stor efterfrågan på arbetskraft i Västsverige, och många företag får allt svårare att hitta efterfrågad kompetens. Samtidigt går en stor andel av de förvärvsarbetande i pension de närmaste åren och påfyllnaden av nytillträdande är inte lika stor. För att situationen ska bli hållbar kommer det krävas att befintliga resurser, i det här fallet utrikes födda kvinnor, nyttjas i större utsträckning.

Om utrikes födda kvinnor deltog i arbetskraften och arbetade i samma utsträckning som inrikes födda kvinnor skulle sysselsättningen öka med 84 000 personer i Sverige, nivån på BNP skulle öka med 1,5 procent och de offentliga finanserna stärkas med cirka 37 miljarder kronor, enligt uppgifter från Finansdepartementet.

Inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen

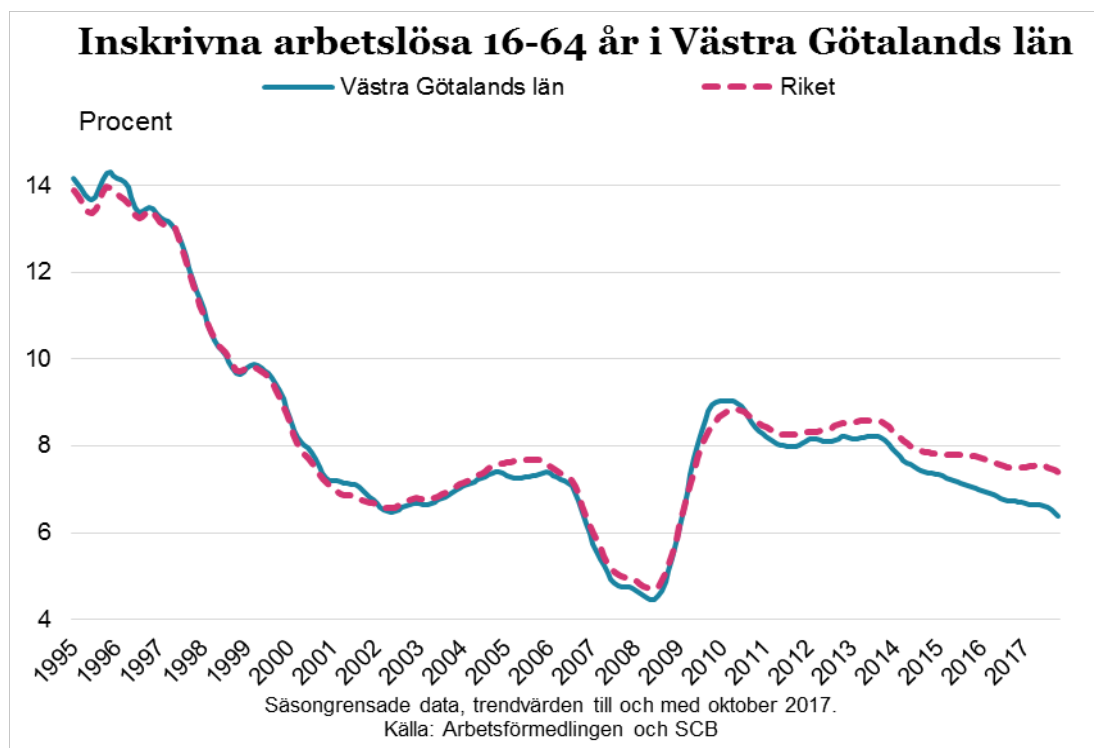
Trots ett stort inflöde av arbetssökande till Arbetsförmedlingen de senaste åren har arbetslösheten utvecklats i en mycket positiv riktning i Västra Götalands län. I detta kapitel beskrivs arbetslösheten utifrån Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik. Med arbetslösa menas i detta sammanhang inskrivna arbetslösa vilket är summan av öppet arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program med aktivitetsstöd.¹⁴

Arbetslöshetens utveckling

I nedanstående diagram återfinns länets respektive rikets relativa arbetslöshet mellan åren 1995 och 2017. Referensperioden inleddes med en nedgång av arbetslöshetsnivåerna och återhämtning från historiskt höga nivåer som följde av finanskrisen som drabbade landet under åren 1990-1994. En kris som även innefattade ett stålbad av den offentliga sektorn, med stora personalneddragningar som följde. Under början av 2000-talet stabiliserades arbetslösheten kring 7 procent för att gå ned till under 5 procent högkonjunkturåren 2006-2007. Därefter ökade återigen arbetslöshetsnivåerna i samband med den globala finanskrisen. Den relativa arbetslösheten, för såväl riket som länet, nådde sin kulmen på drygt 9 procent innan den började minska igen under år 2010. Nedgången fick särskild fart under andra halvåret 2013 och arbetslöshetsnivåerna har sedan dess minskat i stadig takt. Arbetslöshetsnivån ligger nu på 6,4 procent. Det är tydligt att de två arbetslöshetskurvorna följer varandra fram till finanskrisen, då arbetslösheten ökade något mer i Västra Götalands län, men har därefter minskat i snabbare takt än i riket. Den ökande skillnaden i utvecklingen av andelen arbetslösa mellan länet och riket förklaras till stor del av starkare efterfrågan på arbetskraft i västra Sverige. Det är främst den starkare efterfrågan på inom den västsvenska tillverknings- och byggindustrin som är mest framträdande.

Arbetslöshetsnivåerna påverkas av konjunkturläget men även andra faktorer som demografisk utveckling, politiska beslut om lagar kring arbetslöshets- och sjukförsäkring, och förändringar i myndigheters ansvarsområden. Under perioden 2006-2014 skedde stora förändringar i arbetsmarknadspolitikens inriktning som påverkade utvecklingen av både antalet inskrivna och sökandesammansättningen utveckling. Förändringarna under perioden innebar att Arbetsförmedlingen fick nya grupper av arbetssökande genom etableringsreformen och förändringar i sjukförsäkringen. Flyktingars etableringsfas inleds generellt med en period av arbetslöshet. Ökad flyktinginvandring har därför historiskt sett haft en stark inverkan på arbetslöshetsutvecklingen, exempelvis under början på 90-talet när många flyktingar från krigsdrabbade Balkan kom till Sverige.

¹⁴ Arbetslösheten i avsnittet behandlar enbart dem som är inskrivna på Arbetsförmedlingen. I den officiella arbetslöshetsstatistiken från SCB:s arbetskraftsundersökningar används en annan arbetslöshetsdefinition och då inräknas exempelvis den stora gruppen studerande som söker arbete, vilka sällan är inskrivna som arbetssökande på Arbetsförmedlingen.

Arbetslöshetens sammansättning

Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik över inskrivna arbetslösa är en rik källa vid jämförelser av arbetslöshetsnivåer mellan län, kommuner och olika grupper av arbetssökande. Arbetslöshetsnivån skiljer sig något mellan könen där kvinnor har en lägre arbetslöshet än män. Förvärvsintensiteten är dock högre för män än kvinnor. Fenomenet kan förklaras av att kvinnor i större utsträckning studerar, är föräldralediga eller av andra anledningar står utanför arbetskraften.

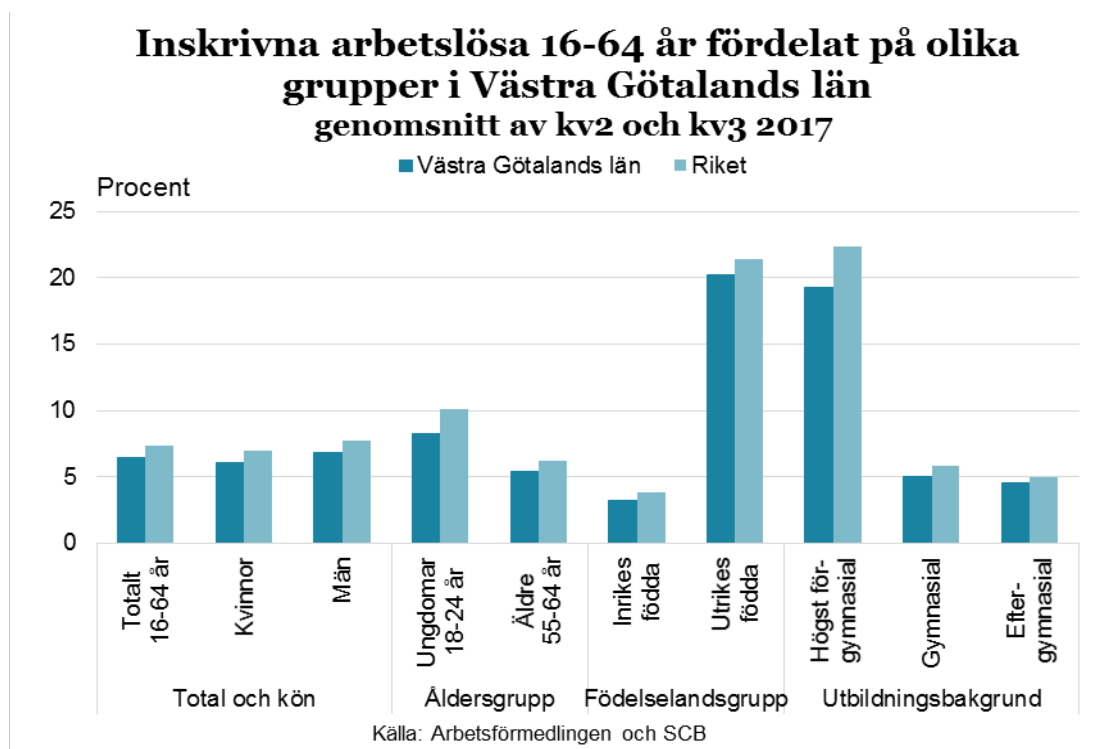
Skillnaderna är desto större mellan olika åldersgrupper, där exempelvis ungdomars (18-24 år) arbetslöshet är högre än äldres (55-64 år). Yngre personer är i regel i början av sina yrkeskarriärer, har nyligen slutat skolan och är i etableringsfasen på arbetsmarknaden där kortare anställningar ofta varvas med perioder av arbetslöshet. Under de senaste åren har dock ungdomars position kraftigt förbättrats och ungdomsarbetslösheten uppmättes till 8,2 procent i oktober 2017, vilket kan jämföras med 10,1 procent ett år tidigare. Den starka positiva utvecklingen bland länets unga antas fortlöpa under prognosperioden. En bidragande orsak till det är den demografiska utvecklingen, med minskande ungdomskullar. Högkonjunkturen är en annan förklaring till att många ungdomar går ut i arbete. Det skapas många nya arbetstillfällen där ungdomar kan hitta ingångsjobb, inom till exempel den privata tjänstesektorn. Generellt är yngre personer mer konjunkturkänsliga och gynnas i goda tider samt missgynnas i lågkonjunkturer, vilket beror på kortare arbetslivserfarenheter och jämförelsevis mer osäkra anställningsformer. Det är svårt att jämföra de olika åldersgrupperna, dels för att arbetskraftsdeltagandet skiljer sig åt¹⁵, dels för att ung-

¹⁵ Gruppen äldre har både högre arbetskraftsdeltagande och högre förvärvsintensitet.

domar i jämförelser med andra åldersgrupper oftare hamnar i perioder av arbetslöshet. Personer som tillhör det äldre åldersspannet har generellt en fast förankring på arbetsmarknaden och jämförelsevis en liten risk att hamna i arbetslöshet. Däremot kan det vara svårt för äldre personer som hamnat i arbetslöshet att åter komma i arbete, särskilt för dem med kortare utbildningsbakgrund.

Även mellan inrikes och utrikes födda är skillnaderna i nivåer på arbetslöshet stora. Inrikes födda har drygt 17 procentenheter lägre arbetslöshet än utrikes födda i Västra Götalands län. Trots höga arbetslöshetssiffror ser Arbetsförmedlingen att det rådande konjunkturläget även gynnar utrikes födda och många i gruppen går ut i arbete. Dessa individer är nya på svensk arbetsmarknad och behöver av naturliga skäl längre tid för att få en fast förankring, bland annat till följd av bristande svenskkunskaper och avsaknad av kontakter.

Bland personer med olika utbildningsbakgrund är det också stora skillnader. För personer med enbart förgymnasial utbildning är situationen på arbetsmarknaden särskilt svår med hög arbetslöshet som följd, vilket tydligt framkommer av diagrammet nedan.

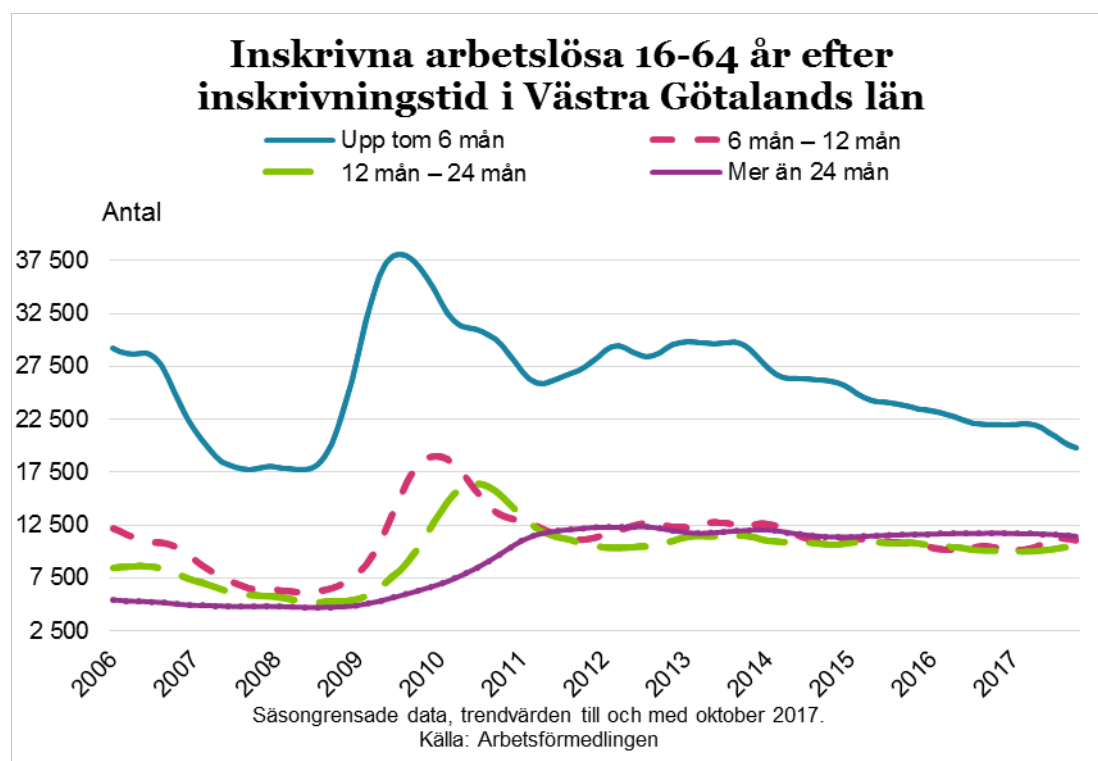

Gruppen med kortast arbetslöshetstider gynnas mest av konjunkturen

En stor del av de inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen har långa tider av arbetslöshet. Mer än hälften av de inskrivna arbetslösa har varit utan arbete i mer än ett halvår och flödet från grupper med kortare arbetslöshet till grupper med längre tider sker ständigt. Diagrammet nedan visar de inskrivna arbetslösa efter tider utan arbete i Västra Götalands län. Av de fyra grupperna är personer med mindre än 6 månader utan arbete den största gruppen. Det är inom den gruppen som de största förändringarna syns, och även där som

de senaste årens konjunkturförstärkning har gjort att antalet minskat i snabb takt. Det är givetvis också i den gruppen de nyinskrivna arbetslösa hamnar, men det är även ur den gruppen som det största utflödet till arbete sker. Oavsett konjunkturläge är det generellt personer med kortare arbetslöshetstider som står närmast arbetsmarknaden och har lättast att få arbete. Längre tider utan arbete är försvårande för möjligheterna att komma till ett varaktigt arbete genom att personerna i mindre utsträckning tar del av kompetensutveckling, mister viktiga nätverk och därmed även försämrar attraktionskraften bland arbetsgivare.

Diagrammet nedan visar på en tydlig minskning av antalet inskrivna med upp till sex månaders arbetslöshet de senaste halvåret. Vad som inte framgår lika tydligt är att gruppen med mer än 24 månaders arbetslöshet också har minskat. Däremot ökar antalet inskrivna med 6-12 månader och 12-24 månaders arbetslöshet. På ett års sikt har de med de kortaste arbetslöshetstiderna minskat med drygt 10 procent och de med mer än 24 månaders arbetslöshet med 2,5 procent. Gruppen med 6-12 månaders arbetslöshetstid har ökat med 6,1 procent och gruppen med 12-24 månaders arbetslöshetstid med 4,5 procent. Det starkt minskade antalet arbetslösa med kortast arbetslöshetstider har inneburit att andelen inskrivna i denna grupp av totalt inskrivna har minskat från 41 till 37 procent på ett år. Gruppen med längst arbetslöshetstider, det vill säga mer än två år i arbetslöshet ligger kvar på en andel på drygt 20 procent, medan de två mellangrupperna har ökat i andel från strax under 20 procent till dryga 20 procent.

Den starka efterfrågan på arbetskraft de senaste åren har gynnat dem med kortast inskrivningstider, medan de stora inflödet av nyanlända har gjort att gruppen med lite längre tid i arbetslöshet har ökat.

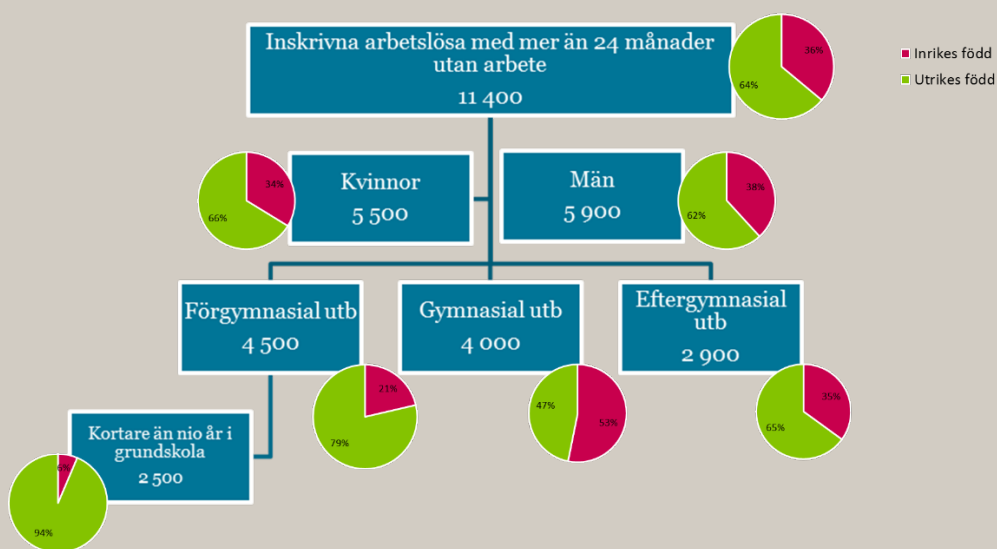
Vid en närmare analys av gruppen med mer än 24 månaders arbetslöshetstid, framgår att de inrikes födda har minskat i god takt sedan slutet av 2012, medan de utrikesfödda har ökat i takt med det ökande flyktingmottagandet. Däremot har ökningstakten minskat påtagligt under hösten 2017. Medan de långtidsarbetslösa männen har minskat under året har utvecklingen varit den motsatta för kvinnorna. Tittar man däremot på gruppen kvinnor födda i Sverige så har antalet arbetslösa med mer än 24 månaders arbetslöshetstid minskat sedan hösten 2012, medan antalet har ökat för både män och kvinnor som är födda utanför Europa. En annan grupp som har minskat i god takt, bland dem med längst arbetslöshetstider, under de senaste åren är funktionsnedsatta med nedsatt arbetsförmåga.

Fördjupningsruta

Långtidsarbetslöshet

Ett av Arbetsförmedlingens viktigaste mål är att motverka att personer hamnar i långa tider av arbetslöshet, samtidigt som långtidsarbetslösheten skall minska. För att kunna nå detta mål är det viktigt att individanpassa insatserna till den heterogena gruppen med långa tider utan arbete. Beroende på individens bakgrund är det naturligt med olika typer av stöd för att motverka de hinder som en person har för att bli anställd. Nedan följer en översikt över de vanligaste karakteristikerna för de som varit utan arbete i mer än 24 månader.

Det är något fler män än kvinnor som har längre än 24 månaders arbetslöshetstid i Västra Götalands län. Kvinnorna utgör 48 procent av gruppen och män 52 procent. Av kvinnorna är 39 procent födda i Sverige och av männen 43 procent. Vid en uppdelning av gruppen efter utbildningsnivå, framkommer att den största gruppen utgörs av personer som har förgymnasial utbildning. De uppgår till 39 procent och de med en gymnasial respektive eftergymnasial utbildning till 35 respektive 25 procent.

Källa: Arbetsförmedlingen

Det som påverkat sammansättningen av de inskrivna arbetslösa och gruppen med de längsta arbetslöshetstiderna mest de senaste åren är inflödet av nyanlända. Fördelningen mellan inrikes och utrikes födda skiljer sig markant mellan grupperna. Gruppen med högst förgymnasial utbildning har övervägande störst andel utrikes födda, medan gruppen med gymnasial utbildning har en majoritet inrikes födda.

En annan grupp med positiv utveckling de senaste åren är gruppen funktionsnedsatta med nedsatt arbetsförmåga. I november 2013 var antal inskrivna arbetslösa med längre än 24 månader utan arbete uppe i drygt 4 500 personer. Sedan dess har antalet inskrivna successivt minskat och var i oktober 2017 nere närmare i 3 400 personer. Majoriteten av

dem (60 procent) är inrikes födda. 29 procent av de arbetslösa med mer än 24 månader utan arbete hade en registrerad funktionsnedsättning i oktober 2017, och av totalt inskrivna utgjorde gruppen endast 18 procent.

För att individer med långa tider utan jobb skall komma ut på arbetsmarknaden finns ingen universallösning. Det behövs en innehållsrik verktygslåda av arbetsmarknadspolitiska insatser för att individerna skall få en varaktig lösning och en fast förankring på arbetsmarknaden. I många fall behövs olika former av utbildningsinsatser, som kombineras med praktik och anställningsstöd. För de personer som inte är födda i Sverige kan det handla om att förbättra sina kunskaper i svenska språket i kombination med praktik hos arbetsgivare. För personer med eftergymnasial utbildning kan det handla om att komplettera sin utbildning med en annan inriktning för att bli gångbar, eller i vissa fall skaffa sig en ny yrkesinriktning som i större utsträckning är efterfrågad på arbetsmarknaden. Då kan det vara bra att genomgå någon kortare utbildning via yrkeshögskola, som ofta är en snabb väg ut i arbete.

När det gäller personer som helt saknar utbildning eller har kortare förgymnasial utbildning är det mycket svårt att få en fast förankring på arbetsmarknaden idag, då konkurrensen om ingångsjobben på arbetsmarknaden är stor. Första rekommendationen för denna grupp är utbildning inom de reguljära utbildningsväsendet. Att skaffa sig en utbildning och läsa in gymnasiet är en mycket god investering som lönar sig om man har många år kvar på arbetsmarknaden. Utbildning är dock inte hela lösningen, då alla i gruppen med kort utbildning inte kommer ha förutsättningar att läsa in en utbildning. Subventionerade anställningar är ett extra viktigt verktyg för dem. Trösklarna för ett inträde på arbetsmarknaden för personer med bristfällig utbildning behöver dock sänkas och det finns ett stort behov av fler ingångsjobb de kommande åren. Utvidgningen av extratjänster, är ett viktigt led i detta.

Traineejobben, extratjänsterna och de moderna beredskapsjobben har ökat i god takt under andra halvan av 2017. Detta har gynnat personer med långa tider utan arbetet. Ökningstakten bör förstärkas under 2018, då det förväntas vara stor efterfrågan på arbetskraft och goda möjligheter för fler grupper att bli efterfrågade på arbetsmarknaden. Samtidigt bör kortare utbildningar, som exempelvis arbetsmarknadsutbildningar öka under högkonjunkturen.

Vilka insatser har god effekt för grupper med långa tider utan arbete?

Forskning visar att utbildning generellt sett har en positiv inverkan på individers möjlighet till en varaktig sysselsättning.¹⁶ När det gäller arbetsmarknadsutbildning (AUB) bör den riktas till personer som har behov av utbildning och samtidigt har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. AUB får bäst effekt om arbetsgivare är delaktiga i utformning av utbildningen, samt urvalsprocessen av potentiella arbetssökande. Forskning tyder på att arbetsmarknadsutbildning har störst effekt för lågutbildade och personer som är födda utanför Norden. När det gäller utbildning av mer grundläggande karaktär, som kräver en längre tids studier ger de så klart en inläsningseffekt, men har positiv inverkan

¹⁶ Förutsättningar för ett effektivare arbete med att minska långtidsarbetslösheten, Arbetsförmedlingen 2016-09-21, Johan Vikström m.fl.

på längre sikt, genom att den arbetssökande blir mer anställningsbar över tid. Utrikesfödda har särskilt god avkastning i termer av ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet av att skaffa sig en gymnasie- eller eftergymnasial utbildning.

Subventionerade anställningar har visat sig öka möjligheten till ett osubventionerat arbete, men bidrar till undanträngningseffekter. Om anställningsstödet ges till en person som står långt ifrån arbetsmarknaden, är undanträngningseffekten dock inte negativ. Subventionerade anställningar i kombination med aktivt arbetsgivararbete är en effektiv kombination av insatser för långtidsarbetslösa. Olika typer av praktik ökar möjligheten av övergång till subventionerat arbete.

Enbart förmedlingsinsatser för långtidsarbetslösa har däremot inte visat sig ha några positiva effekter. Intensifierat jobbsökande räcker sällan för denna grupp, som oftast behöver kompetenshöjande insatser för att möta kraven på arbetsmarknaden. Förmedlingsinsatser bör kombineras med arbetsgivarkontakter och kortare praktik för att löna sig.

När det gäller utrikesfödda är det särskilt fördelaktigt att skaffa sig goda kunskaper i det svenska språket, samt att ta svensk körkort. Yrkesspecifik språkträning kombineras bäst med arbetsplatsförlagda aktiviteter för bättre resultat. Tidig validering för att minska förlusten av humankapital är en annan mycket viktig aspekt. Utrikesfödda saknar ofta egna nätverk i Sverige. Det är därför särskilt viktigt att aktiviteter riktade till denna grupp har stora inslag av direkt kontakt med arbetsmarknaden.

Antalet inskrivna som står nära arbetsmarknaden på historiskt låg nivå

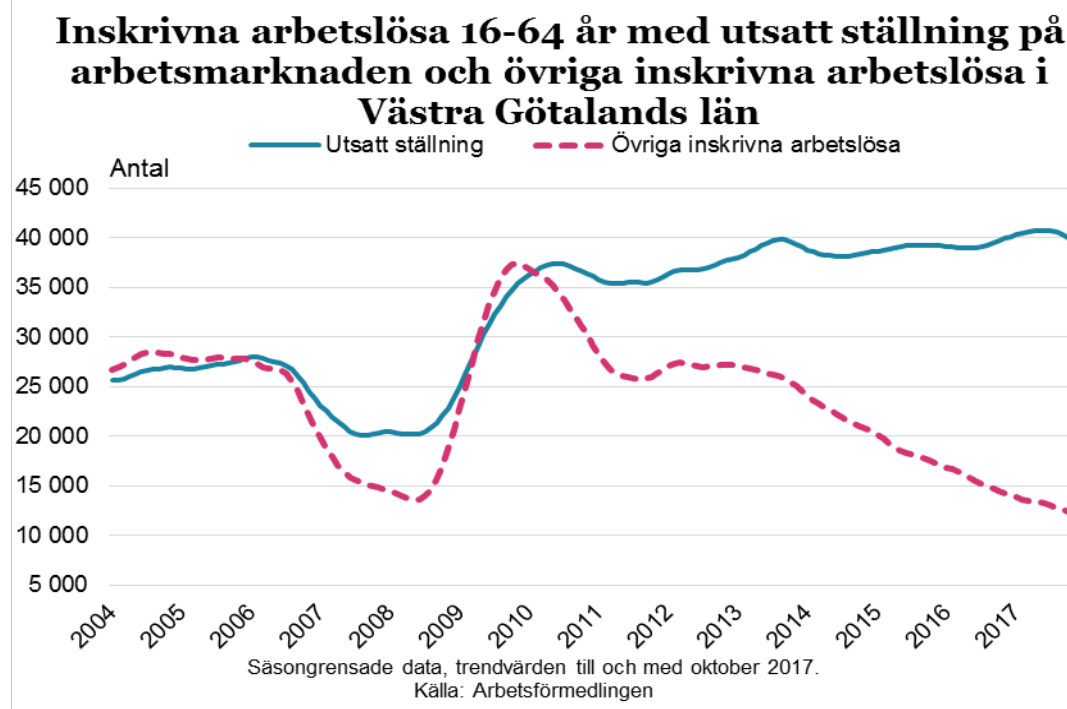
Arbetsförmedlingen har identifierat grupper av arbetssökande som i genomsnitt har större svårigheter att snabbt finna ett arbete och därmed löper större risk att hamna i längre tider av arbetslöshet. Arbetsförmedlingen benämner dessa som arbetslösa med utsatt ställning.

Grupperna med utsatt ställning utgörs av:

- Arbetslösa med högst förgymnasial utbildning
- Arbetslösa med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga
- Arbetslösa i åldrarna 55-64 år
- Arbetslösa utomeuropeiskt födda

Det är viktigt att understryka att enskilda individer som tillhör dessa grupper kan ha lika lätt att få en fast förankring på arbetsmarknaden som andra. Som framgår av diagrammet nedan har trenden varit att antalet inskrivna arbetslösa med utsatt ställning har ökat, medan fallet är motsatt bland övriga inskrivna arbetslösa som minskat i snabb takt. Gapet mellan inskrivna arbetslösa med utsatt ställning och övriga inskrivna arbetslösa har således vuxit, en utveckling som tog fart under år 2010 då Arbetsförmedlingen fick två nya och utökade uppdrag. Genom detta har antalet inskrivna med utsatt ställning ökat. De förändrade regelverken kring sjukförsäkringen runt år 2010 gjorde att många personer har kommit till Arbetsförmedlingen efter längre sjukskrivningstider. Bland dessa personer finns inslag av ohälsoproblematik och i många fall en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. I samband med etableringsreformen samma år fick Arbets-

förmedlingen ett samordnande ansvar att i samverkan med flera aktörer snabbt hjälpa personer som är nya i Sverige att komma i arbete eller utbildning. Det utökade uppdraget har gjort att fler utomeuropeiskt födda personer numera återfinns hos myndigheten, vilket ger utslag i arbetslöshetssiffrorna för gruppen inskrivna med utsatt ställning.

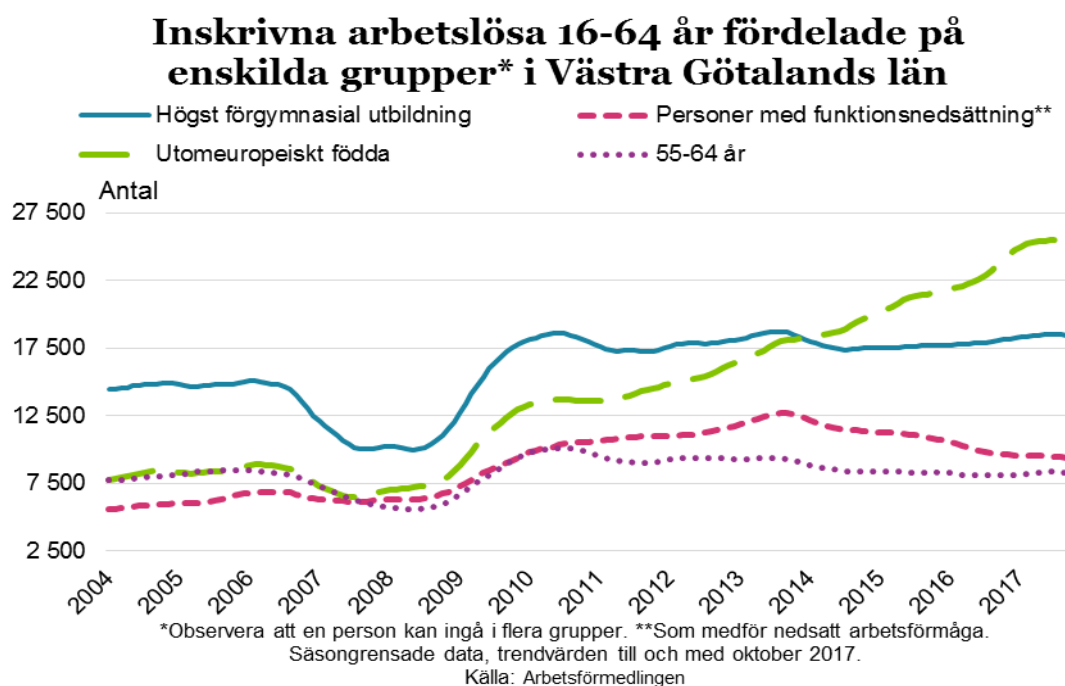
Som framgår av den nedåtlutande kurvan för de övriga inskrivna arbetslösa har personer med starkare positioner på arbetsmarknaden gått ut i jobb i takt med den allt starkare efterfrågan på arbetskraft. Antalet inskrivna i denna grupp är nu nere på historiskt låg nivå och är lägre än under högkonjunkturen 2007. De inskrivna arbetslösa med utsatt ställning har å andra sidan ökat i antal de senaste åren och nått rekordnivå.

Historien har visat att en förstärkning av konjunkturen först gynnar grupper med starkare ställning på arbetsmarknaden och att utdelningen når andra grupper med en viss fördröjning. Därför krävs längre period av god konjunktur och stark jobbtillväxt för att nivån för arbetslösa med utsatt ställning ska minska. I takt med att antalet inskrivna som står nära arbetsmarknaden minskar förbättras chanserna för övriga att konkurrera om jobben.

Ökningstakten av inskrivna med utsatt ställning har bromsat in under den senaste tiden. I oktober hade antalet ökat endast marginellt och uppgick till 40 000 personer. Övriga inskrivna uppgick till 12 600 personer (jämfört med 14 700 i oktober 2016). Arbetslösa i utsatt ställning utgör därmed 76 procent av de inskrivna arbetslösa i länet, vilket är den högsta andelen någonsin (för ett år sedan uppgick andelen utsatta till 73 procent). Prognosen är att den starka efterfrågan på arbetskraft kommer att hålla i sig under 2018 och gynna inskrivna med utsatt ställning på arbetsmarknaden. Gapet bedöms således ha nått sin kulmen.

Skillnader i utveckling för olika grupper av inskrivna arbetslösa

Diagrammet nedan illustrerar utvecklingen för var och en av delgrupperna av arbetslösa med utsatt ställning. Här kan en person finnas med i flera av grupperna, till skillnad från föregående diagram där ingen dubbelräkning förekommer.

Arbetslösa med förgymnasial utbildning var den största delgruppen fram till 2014. Denna grupp ökade kraftigt i samband med finanskrisen 2008-2009, där nedskärningar och nedläggningar av företag gjorde att många i gruppen förlorade sina jobb och hade svårt att komma tillbaka i arbete när konkurrensen på arbetsmarknaden hårdnade. Även Arbetsförmedlingens nya uppdrag har påverkat inflödet av personer med kortare utbildningsbakgrund, då fler personer har ställt sig till arbetsmarknadens förfogande med denna utbildningsbakgrund.

Gruppen utomeuropeiskt födda har ökat över tid och är den största enskilda delgruppen av inskrivna arbetslösa med utsatt ställning. En ökad utomeuropeisk invandring till landet och etableringsuppdraget har gjort att gruppen har vuxit kraftigt. Kurvans lutning visar att ökningstakten har minskat under hösten 2017, vilket beror på att de förändrade reglerna i asylpolitiken gör att det inte längre kommer lika många flyktingar till Sverige.

Gruppen av personer som har funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har också ökat över tid, men har under ett par års tid uppvisat en utveckling mot att minska i antal. Den sista gruppen, äldre arbetslösa, har i princip varit oförändrad sedan några år tillbaka, men har även den minskat något den senaste tiden.

Matchningsläget på arbetsmarknaden

Den tydligaste signalen i höstens prognos är att bristen på kompetens fortsätter att öka. Samtidigt ökar obalansen på arbetsmarknaden, genom att antalet och andelen med kort utbildning ökar bland de inskrivna arbetslösa. Utbudet av arbetskraft matchar inte den befintliga efterfrågan vad gäller kompetens. Detta ställer effektiviteten i matchningsuppdraget på sin spets.

Brist på utbildad arbetskraft

Utbildningsnivån bland dem som har ett arbete har ökat stadigt under många års tid. Bland de inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen är läget det omvända, där har andelen med högst förgymnasial utbildning i stället ökat markant de senaste åren. I Västra Götalands län närmar sig nu andelen inskrivna med högst förgymnasial utbildning 35 procent och andelen förväntas öka ytterligare under prognosperioden.

Utflödet från utbildningsväsendet täcker inte behovet på arbetsmarknaden. Problemet är flerdimensionellt. Alldeles för få elever väljer en yrkesinriktad utbildning på gymnasiet för att täcka det behov som finns på arbetsmarknaden. Samtidigt är utbudet av olika utbildningsinriktningar både på gymnasiet och högskolan inte anpassat till de behov som finns på arbetsmarknaden. Detta gör att det finns stora behov av utbildningsinsatser på vuxenskolan i form av grundläggande yrkes-, omställnings- och vidareutbildningar.

Arbetsförmedlingen försöker att hejda utvecklingen med snabbt ökande bristtal. När det gäller yrkesgrupper på gymnasial nivå kan detta ske genom arbetsmarknadsutbildningar och utbildningar inom vuxenutbildningen, vilka borde inriktas mot bristyrken. När det gäller yrkesgrupper på eftergymnasial nivå är det främst genom arbetet med att rusta nyanlända med eftergymnasial utbildning som arbetsmarknadspolitiken har möjlighet att stävja bristen i större volymer. Yrkeshögskolan är en annan viktig aktör när det gäller eftergymnasial utbildning. Ökade volymerna inom utbildningsformen vore bra för att påverka kompetensbristen i stort.

Utbildningspolitiken och utbildningsväsendet bör också ta ansvar för arbetskraftsförsörjningen. Dimensionering av utbildningar efter det behov som finns på arbetsmarknaden är ofrånkomligt om bristen skall stävas. Detta är dock ett långsiktigt arbete. Regeringens nya kunskapslyft som omfattar 70 000 platser i yrkesvux och lärlingsvux är ett viktigt steg i rätt riktning. Det behövs också kärnfulla insatser i form av studie- och yrkesvägledning för att locka fler unga att söka sig till de utbildningar både på gymnasiet och eftergymnasiala utbildningar där behovet är störst. Anställningsvillkor, arbetsmiljö, arbetstider och lönevillkor är delar arbetsgivare kan tänka igenom för att yrken och arbetsplatser skall bli mer attraktiva. Ett aktivt förändringsarbete är en förutsättning för att trygga arbetskraftsförsörjningen för en del yrken på lång sikt. Den rådande strukturomvandlingen i form av digitalisering och robotisering gör att även redan yrkesverksamma behöver utbildning för att klara omställningen. Här skulle arbetsgivare behöva ta ett större ansvar än vad som görs idag.

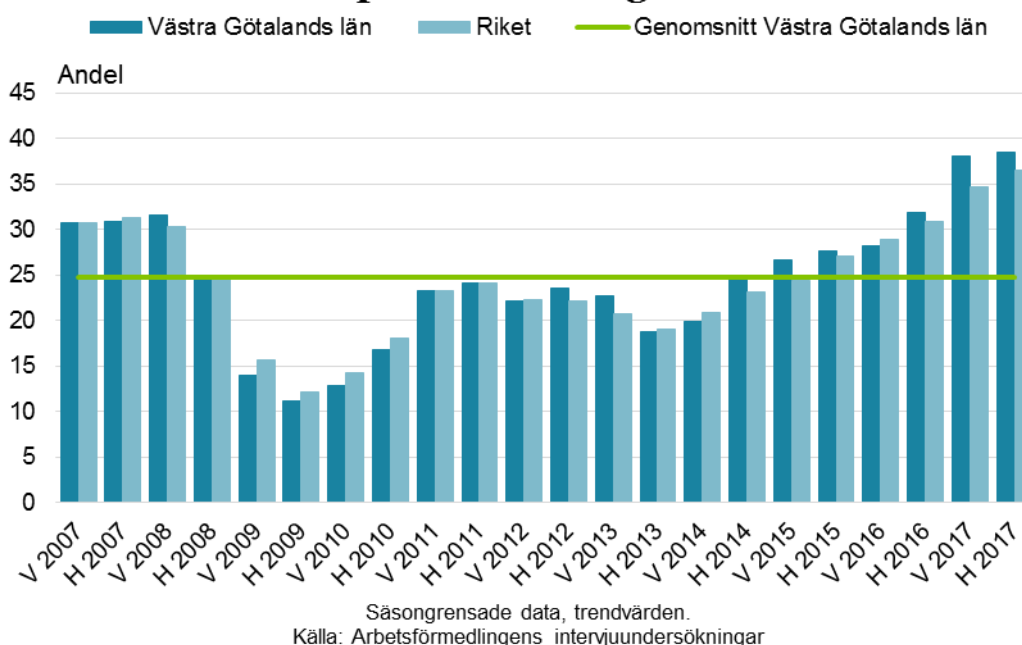
Högsta bristtalen i det privata näringslivet någonsin

Arbetsgivarna i privata näringslivet i Västra Götalands län har upplevt en ökande brist på arbetskraft de senaste två åren. Höstens undersökning är inget trendbrott och indikerar en hög nivå på den upplevda bristen på arbetskraft. Svårrekryterade kompetenser har blivit ännu svårare att hitta, samtidigt som bristen sprider sig till allt fler områden. Bristtalen överstiger nivån i länet 2007 och har inte varit så höga i Arbetsförmedlingens undersökning för Västra Götalands län tidigare.

Det finns dock stora regionala skillnader i den upplevda bristen inom många yrkesgrupper. När det gäller privat sektor så är det storstadsregionen följt av de större städerna som har svårast att hitta rätt kompetens. Det är för Västra Götalands del i Göteborgsregionen som den största tillväxten av arbeten med högre kvalifikationskrav och mer avancerade tjänster inom privat sektor finns. Det har medfört att bristtalen är högre där än i övriga länet.

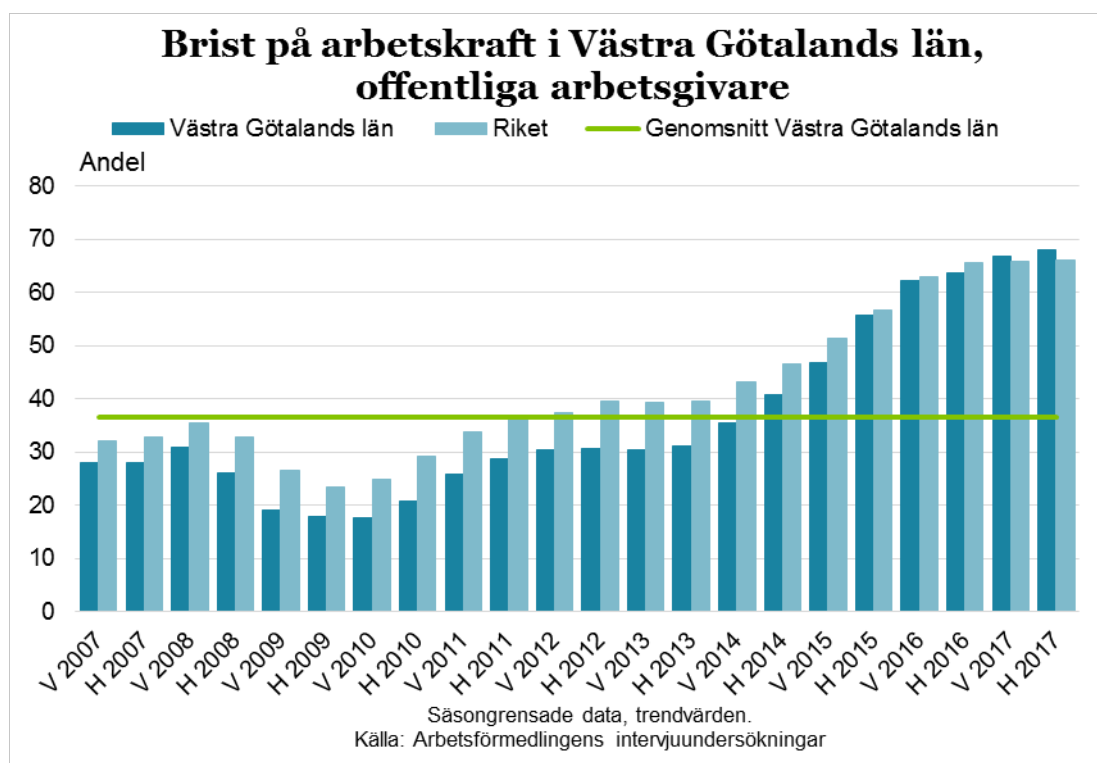
Det ökade inslaget av utländska entreprenörer inom till exempel bygg- och anläggning samt transport har kompenserat för bristen på arbetskraft i dessa branscher. Inom it- och teknikområdet har arbetsgivare lagt ut uppdragen på företag i andra länder som till exempel Indien för att råda bot på bristen på kompetens inom landet. Det sker också en arbetskraftsinvandring inom vissa bristyrken, till exempel läkare från Grekland och Spanien där det inte har funnits lika stor efterfrågan på dessa yrkesgrupper.

Brist på arbetskraft i Västra Götalands län, privata arbetsgivare

Mycket ansträngt rekryteringsläge inom offentlig sektor

Inom offentlig sektor är bristen på arbetskraft mer påtaglig och rekryteringsläget mer ansträngt än någonsin tidigare. Utflödet från det reguljära utbildningssystemet är alldeles för lågt för att möta det behov som finns inom kommuner och landsting. Bristen på arbetskraft är utbredd inom flertalet yrken och matchningsläget kommer att bli mycket bekymmersamt kommande år. Bristen på utbildad arbetskraft är så stor att den bedöms hämma sysselsättningsutvecklingen inom framförallt den kommunala sektorn under kommande år. Bristtalen är så höga och påverkar så många stora yrkesgrupper att det går att tala om en generell arbetskraftsbrist inom offentlig sektor de kommande åren. Den ökande bristen kommer att medföra att många kommuner får svårt att upprätthålla dagens servicenivå i sin verksamhet framöver. Inom offentlig sektor är bristen mest påtaglig utanför de mest tätbefolkade delarna av länet. Det är svårt att hitta kortsiktiga lösningar för att lösa problemet eftersom det grundar sig i att för få utbildar sig till yrken inom pedagogik, hälso- och sjukvård, samt socialt arbete.

Effektivt nyttjande av arbetskraften

Alla arbetsgivare kan bidra med ett vidgat sett att se på kompetens och utforma arbetsuppgifterna på varje arbetsplats så att den kompetens man har nyttjas på ett effektivt sätt. Exempel på detta kan vara att man inom vården och utbildningsväsendet skapar nya enklare tjänster i form av vårdadministratörer eller utbildningsadministratörer för att avlasta läkare, sjuksköterskor, undersköterskor och lärare, så att de får mer utrymme att utföra sina kärnuppgifter. Detta kan leda till att arbetslösa med högst förgymnasial utbildning lättare kan ges kortare riktade utbildningsinsatser för specifika tjänster. Samtidigt är det viktigt att se den faktiska kompetens som många av de arbetslösa med utsatt ställning faktiskt har. Dels personer med funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga, men även våga ta tillvara den kompetens som kommer svensk arbetsmarknad till del genom nyanlända. Arbetsgivare behöver våga värdesätta utländsk utbildning och inse att mångfalden ger stor utvecklingspotential.

Yrken med stor brist

Yrkesområden där bristen på arbetskraft och kompetens kommer att vara som störst under prognosperioden:

- Läraryrken
- Yrken inom omvårdnad, hälso- och sjukvård
- Yrken inom socialt arbete
- Yrken inom bygg och anläggning
- Yrken inom teknik och it
- Kvalificerade yrken inom industrin
- Några yrken inom tjänster och service

Utmaningar på länets arbetsmarknad

Västra Götalands län befinner sig i ett mycket gynnsamt konjunkturläge. Efterfrågan på arbetskraft kommer att ligga kvar på en mycket hög nivå under prognosperioden. I ett läge där 76 procent av de inskrivna arbetslösa tillhör grupper som i genomsnitt har en sämre position på arbetsmarknaden kommer Arbetsförmedlingens kärnuppdrag att matcha arbetssökande mot arbetsgivarnas behov att ställas på sin spets. Tydliga fokusområden måste vara att motverka långa tider i arbetslöshet, samt att påskynda nyanländas etablering på arbetsmarknaden. En effektiv matchning är en förutsättning för att de arbetsgivare som har behov att utöka sin personalstyrka skall hitta rätt kompetens.

Effektiv matchning viktigare än någonsin

Aldrig har så många haft så stora behov av Arbetsförmedlingens tjänster. För att klara de utmaningar som finns på arbetsmarknaden behöver arbetsmarknadspolitiken vässa sina instrument. De resurser och möjligheter som finns inom arbetsmarknadspolitiken skulle kunna utnyttjas på ett effektivare sätt. Det kan bli attraktivt och enkelt för alla företag att nyttja de möjligheter som finns och samtidigt bidra till integration och en långsiktigt hållbar utveckling i samhället.

Sökandemixen, med en stor andel utrikesfödda och lågutbildade, innebär att många sökande har stora behov av stöd från arbetsförmedlarna, men också ett större behov än någonsin av arbetsmarknadspolitiska insatser. Det blir därför viktigare än tidigare att Arbetsförmedlingen fortsätter sitt arbete med att förstärka sitt arbetsgivararbete och inte minst att vässa sina instrument för att utföra en effektiv matchning. Läget på svensk och västsvensk arbetsmarknad innebär att det krävs ökad arbetskraftsinvandring inom vissa områden för att klara av situationen. Arbetskraftsinvandringen till Sverige har minskat kraftigt under en tid, till förmån för flyktinginvandring. Ur ett internationellt perspektiv har Sverige mycket låg arbetskraftsinvandring. Ur ekonomisk synvinkel är det svårt att klara kostnaderna för välfärden om sysselsättningen inte utvecklas i önskad riktning.

Hålla tillbaka långtidsarbetslösheten

Det är viktigt att förhindra att personer hamnar i långa arbetslöshetstider och att öka möjligheterna för dem som redan har varit arbetslösa länge att komma ut i arbete. Detta är en stor utmaning för arbetsmarknadspolitiken. Det är grupper med utsatt ställning på arbetsmarknaden som har störst risk att hamna i långa tider av arbetslöshet. Eftersom denna grupp ökar är risken överhängande att långtidsarbetslösheten stiger. Mixen av arbetssökande gör matchningsuppdraget mycket svårt och arbetet med att hålla tillbaka långtidsarbetslösheten krävande. Som beskrivits i arbetslöshetsavsnittet minskar antalet arbetslösa för dem med de kortaste arbetslöshetstiderna starkt, samt för gruppen med mer än 24 månaders tid utan arbete. Däremot ökar antalet inskrivna för dem med 6 till 24 månaders arbetslöshet. Det beror till stor del på att antalet deltagare i etableringsuppdraget ökar i stor omfattning.

Den avgörande anledningen till att långtidsarbetslösheten ökar är att gruppen med högst förgymnasial utbildning växer bland de inskrivna arbetslösa. Det är kvinnor med förgymnasial utbildning som är den grupp som ökar mest bland de långtidsarbetslösa, varför lågutbildade kvinnor måste anses som en av de mest utsatta grupperna på arbetsmarknaden.

Det är svårt för arbetsmarknadspolitiken att på allvar påverka situationen för gruppen med svag utbildningsbakgrund. Det som krävs är att många väljer att utbilda sig inom det reguljära utbildningsväsendet. För personer utan gymnasieutbildning behövs utbildningsinsatser för att öka möjligheterna på arbetsmarknaden. Exempelvis kan studiemotiverande insatser genom folkhögskolorna vara ett delmål, med siktet inställt på slutförda gymnasiebetyg som slutmål. Dock är det nu det råder högkonjunktur och nu arbetsgivarna har stor efterfrågan på kompetens. Ur det perspektivet är det viktigt att även öka de kortare utbildningarna, som arbetsmarknadsutbildningar, men även korta kompetenshøjande utbildningar inom yrkeshögskolor, så att de nyanlända som har med sig kompetens kan komplettera det som saknas utan att gå en hel utbildning på nytt.

Det är viktigt att rusta grundskoleelever för deras långsiktiga studier, inte minst genom att tidigt informera i skolan om arbetsmarknaden. Att motivera ungdomar att fullfölja gymnasiet är också viktigt och en utmaning för hela samhället. Lärlingsutbildningar med större inslag av arbetsplatsförlagd utbildning kan vara en väg att öka andelen elever med fullständiga gymnasiebetyg. Detta erbjuds numera inom ramen för de reguljära gymnasieutbildningarnas yrkesutbildningar och kan även minska avståndet mellan skola och arbetsliv. Möjligheterna att genomföra gymnasieutbildning även i vuxen ålder bör finnas, vilket är av stor betydelse både för den enskilda individen och för arbetskraftsförsörjningen i samhället.

Personer med långa arbetslöshetstider är prioriterade från Arbetsförmedlingens sida vad gäller programinsatser och handläggarresurser. De arbetsmarknadspolitiska insatserna som erbjuds, exempelvis arbetsmarknadsutbildningar och arbetspraktik, syftar både till att höja den arbetssökandes kompetens och att öka kontakterna med arbetslivet. Möjligheterna till anställningsstöd och nystartsjobb (som innebär en subvention till en arbetsgivare som anställer en person som varit frånvarande från arbetsmarknaden en längre tid) är möjliga alternativ. Dessa insatser tenderar dock att endast hjälpa dessa individer på kort sikt och verkar ha svårt att generera bestående lösningar för dessa individer.

Utrikes föddas etablering

Att personer som relativt nyss kommit till Sverige har svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden är egentligen inget konstigt. Det beror delvis på att det tar tid att lära sig ett nytt språk och nya kulturella koder. Bristen på upparbetade nätverk försvårar också personers etablering på arbetsmarknaden, vilket inte minst beror på att många rekryteringsvägar går just via informella nätverk. För att öka sina chanser på arbetsmarknaden behöver individen bygga upp såväl humankapital som socialt kapital, vilket är en process som tar tid. Utrikes födda arbetssökande, och då i synnerhet personer med utomeuropeisk bakgrund, är därför en grupp som riskerar att hamna i längre tider av arbetslöshet. Det innebär dock inte att arbetsmarknadsläget är sämre för gruppen. Tvärtom är det mycket bättre än på väldigt länge. Den sysselsättningsökning som skett under de senaste åren i Västra Götalands län har i princip helt skett bland de utrikes födda, eftersom antalet inrikes födda i arbetsför ålder minskar i de flesta av länets kommuner. Det är alltså tack vare den positiva nettoinvandringen som utvecklingen av arbetskraft och sysselsatta varit positiv.

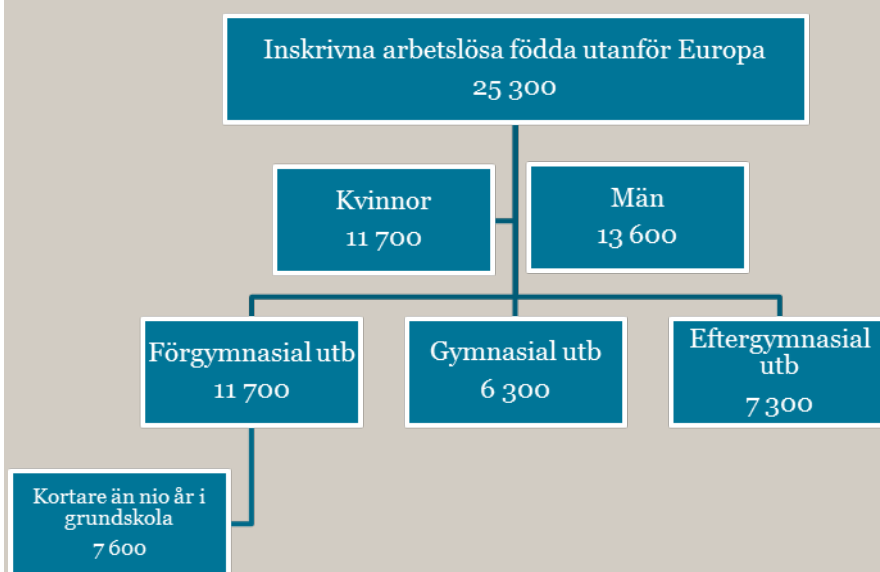
Det är viktigt att belysa att gruppen utomeuropeiskt födda är långt ifrån en homogen grupp. Inom gruppen finns personer med mycket begränsad utbildningsbakgrund och personer med både högre utbildning och kvalificerad yrkeserfarenhet. Andelen som saknar gymnasieutbildning är drygt 46 procent. Motsvarande siffra för de arbetslösa födda i Sverige är 22 procent. Insatserna för gruppen måste därför utgå från de enskilda individernas förutsättningar och behov. För en del behövs grundläggande utbildningsinsatser och för andra handlar det exempelvis om ekvivalering av tidigare utbildningar och validering av yrkeserfarenheter. De så kallade snabbspåren är särskilda insatser där Arbetsförmedlingen har regeringens uppdrag att samordna och genomföra snabbare vägar för personer som har utbildning eller yrkeserfarenhet som efterfrågas på den svenska arbetsmarknaden. Snabbspår har upprättats för exempelvis ingenjörer, yrkesförare, målare, kockar, administrativ personal, lärare, läkare, sjuksköterskor, tandläkare och apotekare. Detta är områden som Arbetsförmedlingen har identifierat som bristyrken och där arbetsgivare och fackförbund är överens om inriktningen. Vid årsskiftet 2016-2017 infördes även den nya insatsen moderna statliga beredskapsjobb med målgruppen nyanlända eller långtidsarbetslösa.

Denna grupp har ett lägre arbetskraftsdeltagande och särskilt lågt är det bland de utomeuropeiskt födda kvinnorna. Här finns utmaningar både vad gäller att öka arbetskraftsdeltagande och att öka integrationen av dessa personer. Arbete och sysselsättning är en central komponent i integrationsarbetet, både för att ta vara på människan som resurs och att inkludera människor i samhällsgemenskapen och motverka utanförskap.

Fördjupningsruta

Utrikes föddas etablering

Av de drygt 52 500 inskrivna arbetslösa i länet i slutet av oktober 2017 var närmare 31 100 födda utanför Sverige, varav 25 300 utanför Europa. På ett år har antalet inrikes födda inskrivna arbetslösa minskat med 10,5 procent medan antalet arbetslösa födda utanför Europa har ökat med 4,4 procent. Arbetsförmedlingen uppdrag att stärka etablering och integrering för personer ur denna grupp är viktig. Inte minst är utbildningsinsatser, gärna i kombination med praktik och andra arbetsplatsförlagda inslag, viktiga satsningar för att öka chanserna till arbete.

Källa: Arbetsförmedlingen

De inskrivna utomeuropeiskt födda kvinnorna har ökat med närmare tio procent, medan antalet inskrivna utomeuropeiskt födda män bara är marginellt fler än för ett år sedan. Att fler kvinnor i denna grupp skriver in sig på Arbetsförmedlingen är mycket positivt, då det ökar deras möjlighet att få stöd med etableringen på arbetsmarknaden och integreringen i det svenska samhället. Ur ett kompetensförsörjningsperspektiv är denna gruppen med störst potential till ett ökat arbetskraftsutbud och ökad sysselsättning.

De med förgymnasial utbildning har ökat med sju procent bland de inskrivna födda utanför Europa. Delgruppen med kortare än nio år i grundskola har ökat med åtta procent, de med gymnasial utbildning med en procent och de med eftergymnasial utbildning med tre procent.

Bilagor

Bilaga 1. Metod och urval

Historia och syfte

Arbetsförmedlingen har gjort prognoser sedan 1960-talet. Den nuvarande metodiken infördes i mitten av 1990-talet. Samtidigt infördes ett enhetligt intervjuformulär. Sedan dess har intervjuformuläret utvecklats och antalet frågor har blivit fler.

Syftet med prognosarbetet är att ge Arbetsförmedlingen detaljerad kunskap om läget och framtidsutsikterna på arbetsmarknaden, vilket är viktigt för förmedlingens arbete med vägledning. Prognosarbetet stödjer på så sätt Arbetsförmedlingens kärnuppgift som är att matcha arbetssökande mot arbetsgivarnas rekryteringsbehov. Det sammanställda materialet är också ett viktigt underlag för planeringen av verksamheten på såväl lokal som central nivå. Ytterligare ett viktigt syfte med Arbetsförmedlingens prognoser är att informera och påverka externa aktörer. Arbetsförmedlingen publicerar en nationell och 21 regionala prognoser två gånger per år, i juni och december.

Metod och undersökningens genomförande

Arbetsförmedlingens prognoser baseras på intervjuer med ett mycket stort antal privata och offentliga arbetsgivare. Intervjuerna görs av arbetsförmedlare och svaren inhämtas genom samtal med arbetsgivarna vid ett besök eller per telefon. Motivet till detta arbetsätt är att den ansvarige arbetsförmedlaren ska ha möjlighet att ställa följdfrågor, bland annat för att minska risken för missförstånd kring frågornas syfte och innehåll.

Frågorna handlar bland annat om arbetsgivarnas bedömningar om efterfrågan på varor och tjänster. Vidare ställs frågor om företagets kapacitetsutnyttjande, antal anställda, rekryteringsbehov, bristyrken samt löneutveckling. På motsvarande sätt får de offentliga arbetsgivarna frågor om utvecklingen för sin verksamhet samt om eventuell övertalighet. Uppgifterna inhämtas under sekretesskydd enligt SFS 2009:400 (Offentlighets- och sekretesslagen) 28 kap 12§. Arbetsgivarna har ingen juridiskt bindande skyldighet att delta i Arbetsförmedlingens undersökning.

Resultaten av intervjuundersökningen utgör den viktigaste källan till prognosbedömningarna. En analys och sannolikhetsbedömning av svaren görs dock även med hjälp av annan statistik och med hänsyn till andra faktorer som påverkar utvecklingen på arbetsmarknaden.

Urval och svarsfrekvenser

Basen för Arbetsförmedlingens prognoser är intervjuer med ett representativt urval av arbetsställen^[3] hämtade från Statistiska centralbyråns (SCB) företagsregister. Från och med 2013 avser urvalen arbetsställen med minst fem anställda. För arbetsställen med fler än 100 anställda är undersökningen en totalundersökning. Urvalet är stratifierat utifrån näringsgren (enligt SNI 2007), arbetsställestorlek^[4] och region. Samma urval används normalt i ett år (två prognostillfällen) innan det byts ut mot ett nytt. Urvalet är anslutet till SCB:s Samu-system.

För att vara en urvalsundersökning är antalet intervjuade arbetsställen stort vilket gör att tillförlitligheten totalt sett bedöms som god. I den senaste undersökningen ingick närmare 1850 arbetsställen inom det privata näringslivet i Västra Götalands län och svarsfrekvensen blev 85 procent. Det sker även intervjuer med representanter för olika verksamhetsområden i landets samtliga kommuner och landsting samt med ett antal statliga arbetsgivare. I den senaste undersökningen ingick cirka 350 offentliga arbetsgivare i urvalet i Västra Götalands län och svarsfrekvensen uppgick till 92 procent. Totalt intervjuades således drygt 2 000 arbetsgivare i Västra Götalands län.

^[3] Med arbetsställe avses ett företags lokala arbetsplats.

^[4] Urvalet är fördelat på följande storleksklasser: 5-9, 10-19, 20-49, 50-99 samt 100- anställda.

Bilaga 2. Definitioner

Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator för näringslivet

Arbetsförmedlingens efterfrågeindikator visar arbetsgivarnas bedömningar av hur efterfrågeläget kommer att utvecklas under de kommande 6 månaderna. Indikatorn bygger på underlag från Arbetsförmedlingens intervjuundersökning och presenteras för det privata näringslivet. Värdet 100 motsvarar det historiska genomsnittet, och indikerar därmed ett normalt förväntningsläge. Värdet över 100 visar ett starkare förväntningsläge än normalt och värden över 110 ett mycket starkare förväntningsläge än normalt. På motsvarande sätt visar värden under 100 ett svagare förväntningsläge än normalt och värden under 90 ett mycket svagare förväntningsläge än normalt.

Nettotal

Nettotalen är ett mått på arbetsgivarnas förväntningsläge. Talen beräknas som den andel arbetsställen som bedömer att efterfrågan på deras varor och tjänster kommer att öka minus den andel arbetsställen som bedömer att efterfrågan kommer att minska.

Inskrivna arbetslösa

Inskrivna arbetslösa är summan av öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd. Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik tillhör inte Sveriges officiella statistik. Den officiella arbetslöshetsstatistiken redovisas av Statistiska centralbyrån (SCB) i deras Arbetskraftsundersökning (AKU).

Registerbaserad arbetskraft

Den registerbaserade arbetskraften utgörs av:

1. Den förvärvsarbetande nattbefolkningen (enligt SCB:s Registerbaserade arbetsmarknadsstatistik, RAMS).
2. Öppet arbetslösa (inskrivna på Arbetsförmedlingen).
3. Personer i program med aktivitetsstöd (inskrivna på Arbetsförmedlingen).

Den registerbaserade arbetskraften används för att redovisa andelen arbetslösa i Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik. Samtliga uppgifter avser åldersgruppen 16-64 år.

Bilaga 3. Arbetslöshetens sammansättning

Inskrivna arbetslösa 16-64 år som andel av registerbaserad arbetskraft i respektive grupp, genomsnitt av kvartal 2 2017 och kvartal 3 2017, Västra Götalands län

Kommun	Totalt 16-64 år	Kvinnor	Män	Unga 18-24 år	Äldre 55-64 år	Inrikes födda	Utrikes födda	Utbildning		
								Högst för- gymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial
Ale	7,77	4,19	4,18	7,58	4,42	2,62	11,92	9,83	3,31	3,50
Alingsås	10,69	4,17	5,18	5,94	3,98	2,80	18,79	13,79	3,80	3,49
Bengtsfors	4,42	11,22	14,36	19,34	7,30	5,78	46,04	25,68	7,74	14,55
Bollebygd	4,56	3,79	3,46	6,17	3,39	2,98	10,15	5,97	3,26	3,32
Borås	4,68	7,32	7,31	8,23	6,42	3,52	20,65	19,95	5,40	5,29
Dals-Ed	5,31	5,34	7,69	7,50	4,55	3,77	23,64	16,25	4,68	4,03
Essunga	5,32	5,12	4,27	8,99	2,49	3,33	22,40	11,34	3,16	4,57
Falköping	6,29	8,65	9,22	13,28	5,66	3,73	40,84	28,39	5,03	6,29
Färgelanda	6,58	7,09	8,36	10,91	6,56	4,34	37,94	18,65	4,97	7,18
Grästorp	3,62	5,45	5,21	9,75	3,87	3,87	26,58	14,05	4,09	3,76
Gullspång	7,19	9,75	11,09	18,58	5,68	4,09	45,17	25,43	5,78	8,57
Göteborg	9,80	6,72	7,84	7,58	7,06	3,52	17,65	23,44	6,77	4,73
Götene	5,11	5,76	5,47	10,32	3,96	2,83	26,87	14,21	3,85	4,64
Herrljunga	5,35	3,98	4,27	5,05	2,04	2,52	17,03	10,02	2,59	3,74
Hjo	6,34	5,44	5,59	8,46	3,80	3,42	29,34	14,58	3,97	5,10
Härnäs	7,35	3,14	3,31	4,79	3,20	2,02	12,38	10,38	2,76	2,37
Karlsborg	4,67	6,37	7,90	10,33	3,82	2,78	50,26	21,40	5,03	6,00
Kungälv	3,64	2,75	2,79	3,52	3,08	1,87	11,34	6,31	2,40	2,34
Lerum	4,18	2,15	3,05	4,43	2,20	1,60	10,78	8,62	2,08	2,03
Lidköping	6,39	4,95	5,07	8,29	3,49	2,92	23,69	18,34	3,72	3,09
Lilla Edet	12,04	5,47	5,46	9,61	4,64	3,50	16,85	10,46	3,88	6,22
Lysekil	2,77	5,12	6,72	7,51	3,17	2,27	28,74	16,92	3,81	4,65
Mariestad	14,13	5,97	6,78	9,25	5,76	4,13	25,52	17,76	5,11	4,71
Mark	5,46	4,50	3,96	5,94	3,00	2,62	16,04	9,97	3,06	3,30
Mellerud	12,90	10,24	13,68	14,99	6,66	4,18	50,22	26,85	6,58	13,16
Munkedal	4,30	4,84	6,37	5,38	3,72	2,54	31,01	14,15	3,14	7,36
Mölnådal	7,29	3,34	3,92	4,28	3,85	2,20	10,51	11,49	3,23	2,78
Orust	2,84	3,64	3,80	4,58	3,28	2,69	16,40	7,46	2,70	4,01
Partille	3,23	3,77	4,00	5,42	3,46	2,21	11,34	11,67	3,55	2,83
Skara	5,01	8,11	8,05	11,23	4,91	3,45	34,29	21,49	5,34	7,10
Skövde	8,08	6,12	6,55	7,34	5,48	3,21	24,16	22,89	4,73	4,00
Sotenäs	3,73	3,67	4,88	5,09	3,29	2,96	16,79	9,14	3,23	3,91
Stenungsund	2,13	3,40	3,59	4,93	3,37	2,16	14,82	10,48	2,66	2,77
Strömstad	8,45	4,72	6,60	5,88	4,12	2,78	14,50	12,02	3,88	4,89
Svenljunga	4,22	5,53	5,19	8,82	3,52	2,07	25,90	9,83	2,82	7,94
Tanum	5,64	4,91	5,69	6,98	4,48	2,98	23,57	12,55	3,48	4,73
Tibro	5,60	10,46	10,36	12,95	7,08	4,20	42,15	31,29	6,07	8,05
Tidaholm	5,52	5,89	6,64	10,60	4,18	3,48	30,07	15,26	4,27	5,83
Tjörn	3,50	2,71	2,97	3,49	2,49	1,86	14,73	7,32	2,02	2,71
Tranemo	10,47	4,36	4,46	6,09	2,55	1,38	20,89	9,53	2,29	5,25
Trollhättan	9,86	10,04	11,28	16,55	9,07	5,72	28,92	36,17	8,54	5,73
Töreboda	10,40	9,77	9,82	15,80	6,06	4,42	47,06	24,08	5,72	11,00
Uddevalla	5,94	7,73	9,14	10,34	6,05	4,01	30,62	25,47	6,16	6,11
Ulricehamn	7,32	5,01	4,56	7,56	3,04	2,28	23,07	11,22	3,32	4,20
Vara	4,14	5,20	5,02	6,72	3,22	3,33	22,66	14,59	3,26	4,08
Värgårda	2,60	4,52	4,60	7,88	3,09	2,46	20,39	12,53	2,91	3,53
Vänersborg	5,65	8,96	10,72	15,73	6,41	4,81	37,83	31,19	7,09	6,29
Ämål	4,77	12,36	15,79	23,91	10,35	7,62	48,73	37,48	10,04	11,62
Öckerö	3,89	1,76	2,48	3,45	2,80	1,78	8,87	4,56	1,90	1,72
Länet	8,95	6,04	6,80	8,21	5,37	3,25	20,28	19,22	5,05	4,51
Riket	6,44	6,97	7,71	10,06	6,18	3,86	21,92	22,40	5,82	5,01

Källa: SCB och Arbetsförmedlingen

Fakta om prognosen

Arbetsmarknadsutsikterna för Västra Götalands län är en del av Arbetsförmedlingens prognosarbete.

På vår webbplats arbetsformedlingen.se/prognoser kan du läsa mer om vårt prognosarbete. Där hittar du även arbetsmarknadsutsikter för alla län och för landet som helhet.

Om du är intresserad av mer information om framtidsutsikterna för ett speciellt yrke rekommenderar vi vår webbapplikation *Yrkeskompassen*. Se arbetsformedlingen.se/yrkeskompassen. Där beskriver vi jobbmöjligheterna det närmaste året för nära 200 yrken. Dessa yrken täcker tillsammans cirka 80 procent av arbetsmarknaden. För drygt hälften av yrkena bedöms även jobbmöjligheterna under de närmaste fem och tio åren.

I rapporten *Var finns jobben?* presenteras en sammanfattning av yrkesprognoserna per yrkesområde på riksnivå. I broschyren *Jobbmöjligheter*, som publiceras länsvis, presenteras yrkesprognoser på regional nivå.

Nästa arbetsmarknadsprognos presenteras i juni 2018.